

REFERNET LATVIJA

**NACIONĀLAIS REFERNET ZIŅOJUMS PAR
PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS POLITIKAS ATTĪSTĪBU
LATVIJĀ (2002-2008)**

SAĪSINĀTS VARIANTS

Rīga 2008

CEDEFOP

European Centre
for the Development
of Vocational Training

REFERNET

**AKADĒMISKĀS INFORMĀCIJAS CENTRS –
ReferNet Latvija**

Vaļņu iela 2

Rīga LV-1050

Telefons: +371 67 225 155

Fakss: +371 67 221 006

URL: <http://refernet.lv>

E-pasts: refernet@aic.lv

Ziņojumu sastādīja: *Baiba Ramaņa, Gunta Kinta*

Komentārus un nepieciešamo informāciju sagatavoja: *Aleksandra Joma, Gunārs Krusts, Agnese Uzare*

Ziņojums ir viens Eiropas valstu ziņojumiem par profesionālās izglītības politikas attīstību. Tas ir izmantots kā informācijas avots Cedefop trešā politikas ziņojuma sastādīšanai, kurā tiek aplūkota profesionālās izglītības attīstība saistībā ar Kopenhāgenas procesa mērķiem. Šajā nacionālajā ziņojumā izteikti viedokļi neatspoguļo Cedefop viedokli.

Ziņojuma sagatavošanu līdzfinansējusi Eiropas Kopiena.

SATURS

<i>Priekšvārds</i>	5
1. Valsts politiskais un sociālekonomiskais konteksts	6
1.1. Valsts politiskais/politikas konteksts	6
1.2. Sociālekonomiskais konteksts.....	10
2. Profesionālās izglītības pieejamības un vienlīdzīgu iespēju veicināšana	13
2.1. Valsts politikas konteksts par profesionālās izglītības pieejamības un vienlīdzīgu iespēju veicināšanu	13
2.2. Profesionālās izglītības pieejamības un pievilcības paaugstināšana.....	13
2.3. Vienlīdzīgu iespēju veicināšana atsevišķām mērķa grupām	17
3. Mūžizglītība profesionālajā izglītībā	19
3.1. Mūžizglītības valsts politikas konteksts profesionālajā izglītībā.....	19
3.2. Pārejas starp profesionālās izglītības veidiem sekmēšana.....	20
3.3. Karjeras attīstības un izvēles pakalpojumu pilnveidošana un karjeras attīstības struktūru veidošana	20
3.4. Neformālajā un ikdienas izglītībā iegūto prasmju un kompetenču novērtēšana (identificēšana, izvērtēšana un atzišana)	22
4. Profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošana	25
4.1. Profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošanas valsts politikas konteksts.....	25
4.2. Profesionālās izglītības nodrošināšanas kvalitātes paaugstināšana.....	25
4.3. Profesionālās izglītības pedagogu profesionālās attīstības veicināšana un pedagogu profesijas pievilcības un sociālā statusa paaugstināšana	26
5. Saiknes starp profesionālo izglītību un darba tirgu stiprināšana	29
5.1. Valsts politikas konteksts par saiknes starp profesionālo izglītību un darba tirgu stiprināšanu.....	29
5.2. Uzņēmumu, nozaru organizāciju un sociālo partneru iesaistīšana profesionālās izglītības nodrošināšanā, sekmējot tās atbilstību darba tirgus vajadzībām	30
5.3. Uzņēmumu darbinieku apmācība.....	34
5.4. Darba tirgus prasmju un kompetenču integrēšana profesionālās izglītības nodrošinājumā	35
6. Pārvalde un finansēšana	37
6.1. Valsts politikas konteksts par profesionālās izglītības pārvaldi un finansēšanu	37
6.2. Administratīvajās/institūciju struktūrās veiktās pārmaiņas.....	37
6.3. Profesionālās izglītības finansēšanas kārtībā ieviestās pārmaiņas	41
6.4. Partneru iesaistīšanās veicināšana profesionālās izglītības veidošanā	43
7. ES instrumenti un ģeogrāfiskā mobilitāte profesionālajā izglītībā	45
7.1. Valsts politikas konteksts, ieviešot un izplatot ES instrumentus – EKI, ECVET un Europass – un ģeogrāfiskās mobilitātes sekmēšanas profesionālajā izglītībā	45
7.2. Kvalifikāciju salīdzināmības sekmēšana starp dažādiem nacionāliem, reģionāliem vai nozaru kontekstiem un to savienojamība nākotnē ar EKI.....	45

7.3.	Kvalifikāciju pārneses un uzkrāšanas sekmēšana starp dažādiem nacionāliem, reģionāliem vai nozaru kontekstiem un ECVET ieviešanas tālākā veicināšana	46
7.4.	Europass sekmēšana un sinerģijas ar EKI un ECVET nodrošināšana.....	46
7.5.	Profesionālās izglītības audzēkņu ģeogrāfiskās mobilitātes veicināšana	47
8.	<i>Profesionālās izglītības statistikas attīstība</i>	48
8.1.	Profesionālās izglītības statistikas attīstība no 2002.gada	48
9.	<i>Profesionālā izglītība pēc 2010.gada</i>	50
9.1.	Kuri profesionālās izglītības jautājumi būtu jārisina valsts un ES politikā pēc 2010.gada un kāpēc?	50
9.2.	Kā varētu šos jautājumus varētu risināt valsts un ES politikas un/vai mērķu ietvaros?	50
10.	<i>Izmantotā literatūra un avoti</i>	52
10.1.	Avoti, atsauces un tīmekļa vietnes	52
10.2.	Apzīmējumu saraksts.....	53

PRIEKŠVĀRDS

Ziņojums par profesionālās izglītības politikas attīstību tika veidots ReferNet Latvija 2008.gada darbības programmas ietvaros kā viena no darbības aktivitātēm. Šis ir pirmais šāda veida ziņojums. Vadoties pēc CEDEFOP (Eiropas profesionālās izglītības attīstības centrs) vadlīnijām, politikas ziņojumu par situāciju savā valstī veidojušas visas 27 ReferNet informācijas tīkla dalībvalstis.

Valstu ziņojumi tiks izmantoti kā viens no galvenajiem avotiem, lai atskatītos uz Kopenhāgenas procesa (2002) laikā sasniegto saskaņā ar Helsinku komunikē (2006) norādījumiem. CEDEFOP sagatavos politikas attīstības analīzi, kura tiks prezentēta ministru sanāksmē 2008.gada 26. novembrī Francijas prezidentūras laikā. Apkopoto politikas ziņojumu CEDEFOP plāno publicēt 2009.gada sākumā.

Ziņojumā aprakstīts profesionālās izglītības politikas progress laika posmā no 2002.gada līdz 2008.gada maijam.

Ziņojumā jautājumi ir aprakstīti attiecīgā politiskā kontekstā, kā arī izmantojot konkrētu pasākumu piemērus. Tādējādi ziņojumā aplūkoti sekojošie temati:

- Nacionālais politiskais un sociālekonomiskais konteksts
- Profesionālās izglītības pieejamības un vienlīdzīgu iespēju veicināšana
- Mūžizglītība profesionālajā izglītībā
- Profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošana
- Saiknes starp profesionālo izglītību un darba tirgu stiprināšana
- Pārvalde un finansēšana
- ES instrumentu pielietošana
- Statistikas attīstība
- Profesionālā izglītība pēc 2010.gada

Pētījuma laikā kā pētnieciskās metodes tika izmantota informatīvo materiālu, oficiālo dokumentu, statistikas datu apkopošana un analīze.

Politikas ziņojuma sastādītājas konsultējās ar pārstāvjiem no šādām organizācijām: LR Izglītības un zinātnes ministrija, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība, Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība, Latvijas Darba devēju konfederācija, Valsts izglītības attīstības aģentūra, IZM Profesionālās izglītības administrācija, Eurydice tīkla Latvijas nodaļa, Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras pakalpojumu departaments, Nacionālais Europass centrs u.c.

1. VALSTS POLITISKAIS UN SOCIĀLEKONOMISKAIS KONTEKSTS

1.1. Valsts politiskais/politikas konteksts

Latvijas parlaments nosaka galvenās izglītības politikas prioritātes un principus, kā arī apstiprina jaunus likumus. Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) un tās padotības iestādes īsteno izglītības politiku. Arodbiedrības, darba devēju asociācijas un citas sabiedriskās organizācijas atbilstoši savai profesionālai kompetencei sekmē profesionālās izglītības attīstību.

Izglītības politikas jautājumus aplūko sekojoši Latvijas dokumenti: ilgtermiņa konceptuālais dokuments *Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā, Ilgtermiņa ekonomiskās attīstības stratēģija, Tautsaimniecības vienotajā stratēģijā, Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, Politikas plānošanas pamatnostādnes, Latvijas nacionālajā rīcības plāns nodarbinātības veicināšanai, Sporta politikas pamatnostādnes 2004.-2009.gadam un Reģionālās politikas pamatnostādnes*. Latvijas izglītības politika ir veidota saskaņā ar vadlīnijām, kuras ir attīstījušās tādās Eiropas politikas norisēs kā Lisabonas stratēģija, Boloņas process, Eiropas Komisijas memorands par mūžizglītību, UNESCO programma *Izglītība visiem*, Eiropas Komisijas darba programma *Izglītība un apmācība 2010.gadam*, Eiropas iniciatīvā *i2010 – Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai*, ES Pamatstratēģija attiecībā uz dzimumu līdztiesību.

Profesionālās izglītības politika ir noteikta vairākos plānošanas dokumentos. IZM ir izstrādājusi *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam* (2006), kuras nosaka izglītības sistēmas attīstības mērķus nākamajiem pieciem gadiem, kā arī ietver virzienus mērķu īstenošanai, nosauc darba rezultātus un indikatorus, kas liecina par mērķu sasniegšanu.

Lai sekmētu valsts izaugsmi un nodarbinātību, tika izveidota *Nacionālā Latvijas Lisabonas programma 2005.-2008.gadam* (2005). Programma atspoguļo būtiskākās problēmas Latvijā, kuras jārisina, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas uzdevumus, norādot galvenos problēmu risināšanas virzienus un pasākumus, kā arī ietver rādītājus, lai sasniegtu izvirzītos mērķus.

Lai īstenotu Lisabonas programmu, tika izstrādāts *Nacionālais attīstības plāns* (NAP, 2006) laika periodam no 2007.-2013.gadam. Dokumenta mērķis bija veicināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, kā arī nodrošināt Latvijas konkurētspēju.

Savukārt, *Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam* (2007) nosaka vienotu stratēģiju ES Struktūrfondu un Kohēzijas Fonda resursu apgūšanai, kā arī nodrošina saskaņotību starp fondiem un darbības programmām.

Deklarācija par Ivara Godmaņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību (2007) ietver arī profesionālās izglītības politikas prioritātes.

Profesionālā izglītība ir iekļauta kā viena no 2007.-2013.gada plānošanas perioda prioritātēm; īpaši tiek uzsvērta profesionālās izglītības kvalitāte un satura modernizācija. Savukārt, kā IZM prioritātes 2008.gadam ir minētas: pedagogu algu paaugstināšana, ES struktūrfondu resursu efektīva izmantošana, atbalsts zinātnes attīstībai, atbalsts sporta izglītībai un speciālās izglītības iestādēm, vispārējās izglītības iestāžu speciālās izglītības klasēm (grupām) un internātskolām.

Kopš 2002.gada ir veikta virkne reformu saistībā ar pievienošanās procesu Eiropas Savienībai. 2003.gadā tika apstiprināta *Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programma 2003.-2005. gadam* ar mērķi attīstīt profesionālās izglītības sistēmu atbilstoši darba tirgus prasībām, sekmēt nodarbinātību, atbalstīt ES cilvēkresursu attīstības

konceptuālās nostādnes un veicināt darbaspēka konkurētspēju ES mērogā. Programmu veidoja trīs apakšprogrammas:

- **Profesionālās izglītības kvalitāte**, kura ietvēra profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītību, profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanu atbilstoši darba tirgus prasībām.
- **Profesionālās izglītības pieejamība**, kura īpaši pievērsās bērniem ar nepabeigtu pamatzglītību, bērniem ar nepietiekamu novērtējumu, saņemot liecību, speciālās izglītības iestāžu absolventiem, ieslodzītajiem brīvības atņemšanas vietās.
- **Profesionālās izglītības sistēmas vadība un izglītības izmaksu efektivitāte**, kuras mērķis bija vienkāršot toreizējo profesionālās izglītības pārvaldes sistēmu un sekmēt efektīvu finanšu un materiālo resursu izmantošanu.

Lai sekmētu mūžizglītības un cilvēku resursu attīstību, t.sk. profesionālās izglītības iespēju uzlabošana, ir pieņemti vairāki stratēģiski dokumenti, piemēram, ikgadējie Nacionālie nodarbinātības plāni.

Politikas prioritātes

Augstāk minētie politikas plānošanas dokumenti nosaka profesionālās izglītības politikas virzienus, kuri ir apkopoti tabulā zemāk.

	Politikas prioritāte	Galvenie cēloņi un iemesli	Politikas pieeja
1.	Attīstīt profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītības sistēmu	Jaunas prasības pedagogu kvalifikācijai (no 2000.gada profesionālās izglītības pedagogiem bez izglītības specialitātē ir jābūt arī pedagoģiskai izglītībai)	<ul style="list-style-type: none"> • Īstenots ESF projekts <i>Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide</i>, piem., projektā izstrādātas 5 līmeņu pedagogu kvalifikāciju kategorijas • MK <i>Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai</i> (2000) nosaka vienotas prasība pedagogu kvalifikācijām • MK noteikumi <i>Profesionālās izglītības pedagogu izglītības ieguves un profesionālās pilnveides kārtība</i> (2005) nosaka vienotu profesionālās izglītības pedagogu izglītības apguves un profesionālās pilnveides kārtību.
2.	Uzlabot pieeju profesionālai izglītībai	Pamatzglītības absolventi, kuriem ir nepietiekams vērtējums liecībā, kuri nav ieguvuši apliecību par pamatzglītību, nevar turpināt izglītību	<ul style="list-style-type: none"> • Nodrošināt profesionālo izglītību personām ar nepabeigtu pamatzglītību un ar speciālām vajadzībām • EQUAL projekts <i>Invalīdu nodarbinātības veicināšana</i> ar mērķi paplašināt profesionālās izglītības pieejas iespējas cilvēkiem ar dažādām speciālām vajadzībām, izstrādājot izglītības programmas

3.	Uzlabot vadības un izmaksu efektivitāti	Finansējuma trūkums – lai gan ir pieaugušas izglītības izmaksas un finansējums, valsts finansējums profesionālai izglītībai katru gadu samazinās. 2004.gadā tas bija 0,46% no IKP (0,5% iepriekšējā gadā); skolēnu skaita samazināšanās	<ul style="list-style-type: none"> • Nodrošināt vienotu profesionālās izglītības sistēmu ar efektīvu finanšu un materiālo resursu izmantošanu, piem., skolas tiek nodotas vienas ministrijas padotībā (2005.gadā 41 profesionālās izglītības iestāde tika nodota IZM padotībā) • Optimizēt skolu tīklu, nodrošinot optimālu skolēnu skaitu klasēs un pašvaldībām nodrošinot skolēnu transportu, kā arī slēdzot mazās skolas (2002.gadā bija 124 profesionālās izglītības iestādes, 2006.gadā – 92) • MK <i>Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo</i> (2004, 2007) skolās tika ieviesti 2004.gadā.
4.	Visos līmeņos veicināt izglītības pieejamību, samazināt audzēkņu skaitu, kuri nepabeidz izglītības programmu vai neiegūst profesionālo kvalifikāciju	Skolēnu skaita samazināšanās (no 2002.-2006.gadan profesionālas izglītības audzēkņu skaits ir samazinājies par 13,1%), liels no izglītības programmām atskaitīto vai mācības pametušo skaits (2006.gadā bija apmēram 12%)	<ul style="list-style-type: none"> • Ieviest profesionālās izglītības programmas ar pedagoģisko korekciju, lai iesaistītu jauniešus ar speciālām vajadzībām (ES finansējums LVL 0,098 miljoni) • Nodrošināt izglītības pakalpojumus sociāli apdraudētām iedzīvotāju grupām (studentu viesnīcas, stipendijas profesionālās izglītības audzēkņiem) • No 2006.gada valsts atbalsts lauksaimniecības specialitāšu audzēkņiem (stipendijas), finansē Zemkopības ministrija.
5.	Pilnveidot izglītības sistēmu atbilstoši darba tirgus prasībām un palielināt sociālo partneru lomu	Profesionālās izglītības lēnā pielāgošanās spēja darba tirgus prasībām	<ul style="list-style-type: none"> • Izmantot ilgtermiņa darba tirgus prognozes, piem., Labklājības ministrijas projektā <i>Darba tirgus pētījumi</i> (2005-2007) tika aplūkotas 13 pētnieciskās tēmas, kopējie projekta izdevumi bija LVL 2,46 miljoni (75% veidoja ESF finansējums un 25% - valsts finansējums) • Pašlaik Ekonomikas ministrija ir sagatavojusi un iesniegusi valdībai projektu par darba tirgus prognozēm līdz 2013.gadam • Modernizēt profesionālo izglītības iestāžu materiāltehnisko nodrošinājumu (kopējais valsts un ES finansējums LVL 5,6 miljoni) • Veicināt praktisko apmācību sistēmas modernizāciju, piemērotas zināšanu, prasmju un spēju apguvi reģioniem būtiskos ekonomikas sektoros Phare 2003.gada <i>Nacionālās programmas projekta Ekonomiskās un sociālās kohēzijas pasākumi Latvijā</i> ietvaros (valsts

			<p>finansējums LVL 0,4 miljoni un ES finansējums LVL 1,3 miljoni)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izveidota metodoloģija sociālo partneru izglītošanai, lai veicinātu profesionālās izglītības kvalitāti ESF Nacionālās programmas projekta <i>Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai</i> (2005-2007) • No 2000.gada Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome ir sekmējusi sociālo dialogu, ESF pasākumu ietvaros reģionālā līmenī tika izveidotas četras Reģionālās padomes. • Lai sekmētu profesiju standartu salīdzināmību, tika izveidots Profesiju klasifikators, tika izdoti MK noteikumi <i>Profesiju standartu izstrādes kārtība</i> (2007)
6.	Attīstīt karjeras izglītības sistēmu mūžizglītības kontekstā	Nevienāds sadalījums starp skolēnu skaitu vispārējā un audzēkņu skaitu profesionālajā izglītībā (2002.gadā attiecīgi 65,2%, un 31,4%, 2006.gadā – 64% un 30,4%), liels atskaitīto vai mācības pametušo skaits (2002.gadā tika izslēgti 14,75% no kopējā audzēkņu skaita, 2006.gadā – 16,8%)	<ul style="list-style-type: none"> • Izstrādāta un īstenota studiju programma karjeras izglītības konsultantiem, piem., ESF projekts KIPNIS, EQUAL programmas projekts <i>Profesiju segregācijas cēloņu mazināšana</i> • Valsts izglītības attīstības aģentūra īsteno karjeras izglītības politiku izglītības sektorā. Valsts nodarbinātības aģentūra nodrošina individuālas karjeras konsultācijas.
7.	Nodrošināt un pilnveidot mūžizglītības sistēmu	Straujas pārmaiņas ekonomikas tirgū, nepietiekama pieejamība pieaugušo izglītībai	<ul style="list-style-type: none"> • Mūžizglītības stratēģijas izstrāde (<i>Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.–2013.gadam</i>, ES finansējums LVL 665 tūkstoši) • Valsts izglītības attīstības aģentūra un Valsts nodarbinātības aģentūras Karjeras pakalpojumu departaments sadarbojas, lai sekmētu karjeras izvēles pakalpojumu attīstību mūžizglītības kontekstā.
8.	Ieviest normatīvos aktus par neformālās/ ikdienas izglītības atzīšanu, izveidot kredītpunktu sistēmu profesionālai izglītībai un apmācībai	Nav izveidota neformālajā/ ikdienas izglītībā apgūto zināšanu un prasmju novērtēšanas procedūra	<ul style="list-style-type: none"> • Izstrādāta metodoloģija neformālo prasmju atzīšanai ESF Nacionālās programmas projekta <i>Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai</i> ietvaros • Saskaņā ar Deklarāciju par Ivara Godmaņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību (2007) ECVET ieviešana ir viens no noteiktajiem virzieniem.

9.	Pielīdzināt EKI Latvijas profesionālās izglītības sistēmai	Veicināt profesionālās izglītības caurskatāmību un audzēkņu un pedagogu mobilitāti ES sistēmas mērogā	1999.gadā tika ieviesta 5 līmeņu profesionālo kvalifikāciju sistēma. Tagad valdība ir nolēmusi ar jauno <i>Profesionālās izglītības likumu</i> pilnveidot NKI un veicināt profesionālās izglītības sistēmas salīdzināmību ar EKI līmeņiem.
----	--	---	--

1.2. Sociālekonomiskais konteksts

Salīdzinoši augstā inflācija negatīvi ietekmē biznesa vidi, pazeminot nacionālās ekonomikas konkurētspēju. No 2001.-2006.gadam iekšzemes kopprodukts (IKP) katru gadu palielinājās par vidēji 8,8% (2005.gadā 10,6% un 2006.gadā 11,9% – CSP). 2006.gadā IKP uz vienu iedzīvotāju, kas izteikts pēc valsts iedzīvotāju pirktspējas standartiem, ir pieaudzis līdz 52,3% no Eiropas vidējā. Diemžēl attiecīgi nav paaugstināts finansējums izglītībai.

Iedzīvotāju skaits turpina pakāpeniski samazināties (2002.gadā no 2 345 768 līdz 2007.gadā 2 281 305) migrācijas dēļ (2002.gadā -0,61% un 2006.gadā -0,58% no visiem iedzīvotājiem) un iedzīvotāju novecošanās dēļ (2002.gadā 15,95%; 2007.gadā 17,09% iedzīvotāji virs 65 gadiem). Lielākā daļa iedzīvotāju dzīvo pilsētās (67,9%), no kuriem 48% dzīvo Rīgā un tās apkārtnē (Latvijas Centrālā statistikas pārvalde, 2007). Vairums sociālo un ekonomisko iespēju ir koncentrētas Rīgā un republikas pilsētās, tādēļ īpaši lauku rajonos būtu jāveicina izglītības un citu pakalpojumu pieejamība. Lai nodrošinātu pastāvīgu izaugsmi nākotnē, politikas veidotāji plāno sekmēt pāreju no darbietilpīgas ekonomikas un zināšanām balstītu ekonomiku.

Taču iekšējā migrācija nav tik ievērojama kā migrācija uz citām valstīm. Iedzīvotāju proporcija pilsētās un laukos nav mainījies piecus pēdējos gadus (68% no iedzīvotājiem dzīvo pilsētās, 32% - lauku rajonos). Galvenā iedzīvotāju migrācijas plūsma vērojama no lauku rajoniem uz Rīgu. Lai mazinātu sociālekonomiskās atšķirības starp reģioniem un mazinātu audzēkņu un skolēnu migrāciju uz izglītības iestādēm galvaspilsētā, tika piešķirts ERAF finansējums atbilstoši audzēkņu un skolēnu skaitam reģionā. Reģionālās attīstības plānus, kā arī cilvēkresursu prognozes nav iespējams izstrādāt, jo ir aizkavēties administratīvi teritoriālās reformas process.

Runājot par nodarbinātību dažādos ekonomikas sektoros, straujāk ir pieaudzis cilvēku skaits pakalpojumu nozarē, īpaši tirdzniecībā un komunikācijā, kā arī celtniecības sektorā, turpretī, nodarbinātība lauksaimniecībā un rūpniecībā ir samazinājusies.

2006.gadā bezdarba līmenis bija 6,8%; darba meklētāju skaits no 2002.gada tajā pašā gadā bija krities par 23,2%. 34,7% no iedzīvotājiem (2007) bija zem vai virs darba spējīgā vecuma (Latvijas Centrālā statistikas pārvalde, 2007). Iedzīvotāju daļa zem darba spējīgā vecuma samazinās (1995.gadā 20,9%; 2006.gadā 14,3%). Paredzēts, ka iedzīvotāju daļa skolas vecumā turpinās samazināties vismaz līdz 2015.gadam.

Kā būtiskākās problēmas Latvijas darba tirgū jāmin:

- Reģionālās atšķirības nodarbinātības un bezdarba jomās, t.i. pastāv augsts bezdarba līmenis lauku rajonos, turpretī, Rīgā atsevišķos ekonomikas sektoros trūkst darbaspēka.
- Salīdzinoši augsts neregistrētā bezdarba līmenis atsevišķos ekonomikas sektoros (būvniecība, ražošanas rūpniecība, lauksaimniecībā un transporta pakalpojumi).
- Augsts bezdarba risks jauniešiem, personām pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma, cilvēkiem ar zemu latviešu valodas zināšanas līmeni un citām sociālā riska grupām.
- Prasmju neatbilstība darba tirgus prasībām.

1.2.1. Politikas pasākumu piemēri

ĀTBALSTA TĪKLA VEIDOŠANAS IESPĒJAS SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS RISKĀ GRUPU NODARBINĀTĪBAS VEICINĀŠANAI (2005-2008)
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<i>Pamatojums</i>
<p>Šī pasākuma pamatojums ir diezgan augstais jauniešu bezdarba līmenis, kā citas sociālā riska grupas var minēt personas pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma, cilvēki ar īpašām vajadzībām, cilvēki ar nepietiekamām latviešu valodas zināšanām. Laika posmā no 2002.-2006.gadam kopējā bezdarba līmenis ir nokrities gandrīz uz pusi, t.i. no 12% līdz 6,8%, turpretī jauniešu (15-24 gadus veci) bezdarba līmenis ir nokrities no 20,8% (2002) līdz 13,1% (2006), jo samazinās arī iedzīvotāju daļa zem darba spējīgā vecuma (1995.gadā 20,9%; 2006.gadā 14,3%). 34,7% no iedzīvotājiem (2007) bija zem vai virs darba spējīgā vecuma (Latvijas Centrālā statistikas pārvalde, 2007). 2002.gadā vīriešu nodarbinātības līmenis (vecuma grupā no 55-64) bija 11,8% un sieviešu – 13,5%. No 2002.-2006.gadam kopējais sieviešu nodarbinātības līmenis ir bijis nedaudz zemāks nekā vīriešu nodarbinātības līmenis (starpība ir 1-2% gadā), kas nav statistiski nozīmīgi. Taču proporcionāli sieviešu skaits ir lielāks nekā vīriešu, t.i. 2002.gadā attiecīgi 54% un 46%; 2007.gadā 53,9% un 46,1% (Latvijas Centrālā statistikas pārvalde, 2007). Par diskrimināciju darba tirgū liecina zemāks atalgojums sievietēm nekā vīriešiem par līdzīgu darba pienākumu veikšanu, kā arī sabiedrības neinformētība par iespējām sūdzēties par dzimumu nevienlīdzību.</p>
<i>Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi</i>
<p>Galvenais pasākuma mērķis ir veicināt iedzīvotāju, īpaši iepriekšminēto riska grupu, nodarbinātību un ekonomisko aktivitāti.</p>
<i>Mērķa grupas/izglītības līmenis/sectors</i>
<p>Pasākuma mērķa grupas ir jaunieši, darba meklētāji, personas pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma un pirmspensijas vecuma cilvēki.</p>
<i>Ieviešanas statuss</i>
<p>Dažas no pasākuma aktivitātēm jau ir pabeigtas; daļa aktivitāšu vēl turpinās. Lai veicinātu jauniešu nodarbinātību, jauniešiem bezdarbniekiem tika nodrošinātas prakses vietas (2005-2008) ar kopējo valsts un ESF finansējumu līdz LVL 2,15 miljoni. Valsts ir piešķirusi subsīdijas jauniešu nodarbinātības pasākumiem (prakses, darbs pie darba devēja) LVL 1,27 miljonu apmērā. Jauniešiem vecumā no 15-18 gadiem vasaras brīvlaikā (kopš 2003.gada) tiek nodrošinātas darba vietas ar valsts līdzfinansējumu, kas 2008.gadā sasniedza LVL 0,98 miljoni.</p> <p>Lai sekmētu personu pēc bērnu kopšanās atvaļinājuma iekļaušanos darba tirgū, pirmkārt, tika attīstīti bērnu dārzu, spēļu un attīstības centru un auklīšu pakalpojumi (galvenokārt pašvaldību finansējums). Paredzēts izveidot bērnu dienas aprūpes centrus darba vietās (metodisko ieteikumu izstrāde), izstrādājot vienotu informācijas sistēmu par auklīšu pakalpojumiem. Otrkārt, ir veikti pasākumi, lai celtu darba motivāciju personām pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma un ilglaicīgiem bezdarbniekiem (2006), izmantojot valsts finansējumu vairāk nekā LVL 70 tūkstošiem. Treškārt, Bērnu un ģimenes lietu ministrija ir organizējusi sabiedrības izglītības aktivitātes par lomu sadali ģimenē, uzsverot vīrieša būtisko lomu bērnu aprūpē un audzināšanā starptautiskā projekta <i>Tētis mājās (Men Equal Men Different)</i> ietvaros; EK projekta finansējums no 2005.-2006.gadam bija LVL 265 824.</p>

Runājot par pirmspensijas vecumu cilvēku iekļaušanu darba tirgū, Valsts nodarbinātības aģentūra (NVA) ir organizējusi aktīvus nodarbinātības pasākumus, sekmējot pirmspensijas cilvēku konkurētspēju un aktīvu iesaistīšanos darba tirgū. Atbilstoši šīs mērķa grupas vajadzībām tika sekmēti karjeras izglītības pakalpojumi mūžizglītības kontekstā.

Lai informētu un izglītotu sabiedrību par dzimumu līdztiesību darba tirgū, ir izstrādāta un tiek īstenota sabiedrības informēšanas stratēģija par dzimuma līdztiesības jautājumiem (2005.-2007.) ar kopējo valsts un ESF finansējumu līdz LVL 700 tūkstošiem. Turklāt, tika veikts pētījums par dzimumu līdztiesību darba tirgū (2005.-2006.), kura kopējais valsts un ESF finansējums bija LVL 70 tūkstošu apjomā.

B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana

Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas? Galvenās iesaistītās puses.

Nodarbinātības veicināšanas pasākumi tiek īstenoti valsts līmenī, jo tie ietilpst Labklājības ministrijas politikā. Viena no Labklājības ministrijas darbības prioritātēm ir sekmēt Latvijas iedzīvotāju nodarbinātību. Bērnu un ģimenes lietu ministrija savas kompetences ietvaros arī iesaistās personu pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma iekļaušanās veicināšanu.

C. Politikas/pasākuma vērtējums

Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)

Tā kā pasākumus organizēja valsts līmenī divas ministrijas un to padotības iestādes, aktivitātes iesaistīja plašas sociālās grupas. Īstenoto aktivitāšu sekas galvenokārt ir redzamas ilgtermiņā, kuras daļēji var atspoguļot, izmantojot statistikas datus.

Panākumu indikatori

Bezdarba līmenis katru gadu samazinās (skatīt statistiku 1.2 nodaļā), turpretī, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju daļa pieaug, piemēram, 2002.gadā jauniešu (vecumā no 15-24 gadiem) nodarbinātības līmenis vīriešiem bija 12,6% un sievietēm 9%, 2006.gadā – vīriešiem 13,9% un sievietēm 9,6%.

Rezultātu integrēšana citos pasākumos

Šis pasākums ir daļa no ESF Nacionālās programmas, tas tiek īstenots saskaņā ar citiem pasākumiem, ņemot vērā pašreizējās sociālekonomiskās tendences, kuras ietekmē nodarbinātību gan Latvijā, gan Eiropā.

D. Secinājumi

Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?) Kādi jautājumi vēl jārisina?

Pasākumi vēl turpinās, tāpēc nav iespējams izdarīt gala secinājumus. Viens no šķēršļiem bija atsevišķu aktivitāšu nepieejamība plašākai sabiedrībai un lēnā īstenošanas gaita.

2. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS PIEEJAMĪBAS UN VIENLĪDZĪGU IESPĒJU VEICINĀŠANA

2.1. Valsts politikas konteksts par profesionālās izglītības pieejamības un vienlīdzīgu iespēju veicināšanu

Lielākā daļa skolēnu izvēlas vispārējo vidējo izglītību (2002.gadā 65,2%, 2006.gadā 64%), savukārt, profesionālās vidējo izglītības audzēkņu skaita proporcija 2002.gadā bija 31,4% un 2006.gadā 30,4%. Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc priekšroka tiek dota vispārējai izglītībai, ir lielāka iespēja turpināt izglītību augstākajā izglītībā vai koledžās. Vairumam audzēkņu, iesaistoties profesionālajā izglītībā, ir zems vispārējo zināšanu līmenis un zema mācīšanās motivācija. Profesionālās vidējās izglītības programmās ir mazāks stundu skaits vispārējos priekšmetos nekā vispārējās izglītības programmās. Līdz ar to profesionālās izglītības audzēkņi iegūst sliktākus rezultātus gala eksāmenos, no kuriem ir atkarīga iestāšanās augstākās izglītības iestādēs. Saskaņā ar MK noteikumiem gan vispārējās vidējās izglītības audzēkņiem, gan profesionālās vidējās izglītības audzēkņiem ir obligāti jākārtoti vienādi centralizētie eksāmeni. 2006./2007.mācību gadā 23,65% no sākotnējā izglītībā iesaistīto skaita studēja augstākajā izglītībā vai koledžās (2002./2003.m.g. 20,7%, Latvijas Centrālā statistikas pārvalde, 2007). 2006.gadā 64% no pamatskolas absolventiem mācījās vispārējās vidējās izglītības iestādēs, turpretī, profesionālās vidējās izglītības iestādēs – 30,4%. Savukārt, reģionos profesionālās izglītības audzēkņu skaits proporcionāli atbilst absolventu skaitam attiecīgajā reģionā.

Lai nodrošinātu profesionālās izglītības normatīvo aktu pilnveidi, tiek izstrādāts jauns *Profesionālās izglītības likums*, kurš paredzēs vairākas izmaiņas profesionālās izglītības struktūrā.

2.2. Profesionālās izglītības pieejamības un pievilcības paaugstināšana

2.2.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Kā minēts 1.1. nodaļā, viena no *Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programmas 2003.-2005. gadam* (2003) prioritātēm bija profesionālās izglītības pieejamība, kura īpaši pievērsās bērniem ar nepabeigtu pamatizglītību, bērniem ar nepietiekamu novērtējumu, saņemot liecību, speciālās izglītības iestāžu absolventiem, ieslodzītajiem brīvības atņemšanas vietās.

Saskaņā ar *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam* (2006) profesionālās izglītības pieejamības veicināšana ir izvirzīta kā viens no izglītības politikas uzdevumiem. Tādēļ skolās tiek īstenotas karjeras izglītības aktivitātes, kā arī tika ieviestas izglītības programmas ar pedagoģisko korekciju, lai palīdzētu skolēniem ar zemu vispārējo zināšanu līmeni vai skolēniem ar nepabeigtu pamatizglītību.

2008.gadā tika apstiprināti MK noteikumi par darbības programmas *Cilvēkresursi un nodarbinātība* papildinājuma apakšaktivitāti *Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana*. MK noteikumi nosaka darbības programmu ieviešanas kārtību, kā arī ESF projektu pieteikumu kritērijus un projektu rīkotāju pienākumus. Galvenais apakšaktivitātes mērķis ir uzlabot sākotnējās profesionālās izglītības programmu pievilcību jauniešiem, lai palielinātu to jauniešu īpatsvaru, kas iegūst profesionālo izglītību un kvalifikāciju. Aktivitātes rezultātus varēs izvērtēt vēlāk.

Aktivitātes *Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana* ietvaros ir izveidots mērķstipendiju fonds profesionālās izglītības audzēkņiem, kuri mācās inženierzinātnes un tehnoloģijas, arhitektūras un būvniecības izglītības programmās. Lai uzlabotu profesionālās izglītības audzēkņu sociālos apstākļus, palielinātas stipendijas vidēji līdz 20 latiem mēnesī. Laika periodā no 2007.gada līdz 2013.gadam stipendijām plānots iztērēt vairāk nekā LVL 10,5 miljonus, stipendijas piešķirs audzēkņiem par labiem sasniegumiem mācībās un eksāmenos.

2.2.2. Politikas pasākumu piemēri

ESF DARBĪBAS PROGRAMMAS APAKŠAKTIVITĀTE 1.2. IZGLĪTĪBA UN PRASMES (2007)
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<i>Pamatojums</i>
<p><i>Izglītība un prasmes (2007)</i> ir viena no ESF darbības programmas <i>Cilvēkresursi un nodarbinātība</i> prioritātēm. Šī prioritāte palīdzēs risināt jautājumus saistībā ar profesionālo izglītību, piemēram, daudziem profesionālās izglītības audzēkņiem ir zems vispārējo un profesionālo prasmju līmenis, pastāv disproporcija starp audzēkņu skaitu profesionālajā un skolēnu skaitu vispārējā izglītībā, profesionālās izglītības sistēma lēni pielāgojas darba tirgus prasībām, pastāv skolotāju novecošanās un jaunu speciālistu trūkums utt.</p> <p>Pasākums tiks īstenots ar ESF finansiālo atbalstu (maksimums 85% no aktivitātes budžeta). Programmas ieviešana būtu jāskata kontekstā ar vispārējo valsts politikas attīstību un citām ESF un ERAF darbības programmu (<i>Bizness un inovācijas, Infrastruktūra un pakalpojumi</i>) aktivitātēm, kā arī ar pasākumiem, kas īstenoti bez fondu atbalsta.</p> <p><i>Izglītības un prasmju virziens</i> ietver sekojošas prioritātes: profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība, kā arī mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana. Pirmā prioritāte pievēršas profesionālās izglītības sistēmas attīstībai, kvalitātes un atbilstības uzlabošanai, sniedzot atbalstu sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai. Otrā prioritāte ir veltīta mūžizglītības attīstībai, veicinot Kvalifikācijas paaugstināšanas un eksaminācijas centru attīstību, kā arī īstenojot atbalsta pasākumus jauniešu sociālās atstumtības riska mazināšanai un jauniešu ar funkcionālajiem traucējumiem integrācijai izglītībā.</p>
<i>Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi</i>
<p>Atbilstoši prioritātēm aktivitātei ir vairāki uzdevumi, no kuriem vairāki ir saistīti ar profesionālās izglītības pievilcības un pieejamības veicināšanu. Pirmais uzdevums ir pilnveidot nacionālo kvalifikāciju sistēmu, veicot tautsaimniecības nozaru izpēti, visu kvalifikāciju līmeņu profesiju standartu izstrādi un uzlabošanu, profesionālās izglītības standartu, programmu un eksaminācijas uzlabošanu, neformāli un darba dzīvē iegūto prasmju novērtēšanas un atzīšanas sistēmas pilnveidi, kā arī stiprinot sociālo partneru kapacitāti profesionālajā izglītībā.</p> <p>Otrais uzdevumu kopums ir paaugstināt sākotnējā profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā iesaistīto pedagogu un prakses vadītāju profesionālo un pedagoģisko kompetenci, uzlabojot profesionālās izglītības pedagogu prasmes saistībā ar atjaunoto profesionālās izglītības saturu, inovācijām un uz zināšanām balstītu ekonomiju, kā arī pilnveidot profesionālās izglītības skolotāju izglītību.</p> <p>Trešais uzdevums ir veicināt sākotnējās profesionālās izglītības kvalitāti, t.sk.</p>

<p>sekmējot piedalīšanos profesionālās vidējās izglītības programmās, un nodrošināt sabalansētu kompetenču un prasmju apguvi nākotnes darbam un izglītībai.</p> <p>Ceturtais uzdevums ir veicināt sākotnējās profesionālās izglītības pievilcību, uzlabojot profesionālās izglītības programmas, tādējādi sekmējot jauniešu motivāciju profesionālās izglītības un kvalifikācijas ieguvei.</p>
<p><i>Mērķa grupas/izglītības līmenis/sectors</i></p>
<p>Pasākuma mērķa grupas ir darba devēji, institūcijas, kas saistītas ar profesionālo izglītību un nodarbinātību, valsts pārvaldes struktūras, kuras ir saistītas ar profesionālo izglītību, profesionālās izglītības skolotāji un augstākās izglītības institūciju pasniedzēji, kā arī profesionālās izglītības audzēkņi.</p>
<p><i>Ieviešanas statuss</i></p>
<p>Plānots, ka aktivitātes uzsāks īstenot 2008.gada beigās un 2009.gada sākumā. Projektu iesniegšana un to izvērtēšana vēl nav sākusies.</p>
<p>B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana</p>
<p><i>Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?</i></p>
<p>Programma tiks ieviesta nacionālā līmenī kontekstā ar vispārējo valsts politikas attīstību un citām ESF un ERAF darbības programmu (<i>Business un inovācijas, Infrastruktūra un pakalpojumi</i>) aktivitātēm, kā arī ar pasākumiem, kas īstenoti bez fondu atbalsta.</p>
<p>C. Politikas/pasākuma vērtējums</p>
<p><i>Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus).</i></p>
<p>Pasākuma ietekmi nav iespējams izvērtēt, jo dokuments tika pieņemts tikai 2007.gadā un aktivitātes uzsāks īstenot 2008.gada beigās un 2009.gada sākumā.</p>
<p>D. Secinājumi</p>
<p><i>Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?) Kādi jautājumi vēl jārisina?</i></p>
<p>Tā kā pasākums vēl netiek īstenots, nav iespējams raksturot sastaptos šķēršļus vai risināmos jautājumus</p>

<p>PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS MODERNIZĀCIJA UN PRESTIŽA PAAUGSTINĀŠANA (2007-2013)</p>
<p>A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts</p>
<p><i>Pamatojums</i></p>
<p>Tā kā lielākā daļa skolēnu izvēlas vispārējo vidējo izglītību (2006.gadā 64%), savukārt, profesionālās izglītības audzēkņu skaita proporcija 2006.gadā bija 30,4%, jāveic vairāki pasākumi, lai paaugstinātu profesionālās izglītības pievilcību. Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc skolēni un vecāki labprātāk izvēlas vispārējo izglītību, ir lielāka iespēja turpināt izglītību augstākās izglītības iestādēs, kā arī tā paver plašākas iespējas darba tirgū.</p>

Vairumam audzēkņu, iesaistoties profesionālajā izglītībā, ir zems vispārējo zināšanu līmenis un zema mācīšanās motivācija. Profesionālās vidējās izglītības programmās ir mazāks stundu skaits vispārējos priekšmetos nekā vispārējās izglītības programmās. Tādēļ profesionālās izglītības audzēkņi iegūst vājākus rezultātus gala eksāmenos, no kuriem ir atkarīga iestāšanās augstākās izglītības iestādēs.

Tāpēc *Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam* (2006) profesionālās izglītības sistēmas modernizācija ir izvirzīta kā viena no darbības prioritātēm.

Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi

Galvenais aktivitātes mērķis ir modernizēt profesionālās izglītības sistēmu un paaugstināt tās prestižu, lai piesaistītu vairāk skolēnus. Kā darbības rezultātu rādītājus var nosaukt: no 1.kursa atskaitīto profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaits nepārsniedz 10% (2006.gadā no visiem skolēniem pavisam tika izslēgti 16,8%). Profesionālās izglītības iestāžu absolventu īpatsvars bezdarbnieku kopskaitā nepārsniedz 4% (2008.gada sākumā 37% no reģistrētiem bezdarbniekiem bija profesionālā izglītība (NVA, 2008)). 100% izglītojamie izgājuši praksi uzņēmumos un iestādēs. Izstrādāti jauni vai aktualizēti 80 profesiju standarti. Izstrādātas izglītības programmas un eksaminācijas saturs – 10 komplekti. Izstrādāti 10 mācību metodisko materiālu komplekti izglītības programmu apguvei. Par 6% pieaudzis audzēkņu īpatsvars profesionālās izglītības programmās (procenti no pamatzglītības absolventu skaita gadā). Aktīvi darbojas Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome un reģionālās trīspusējās sadarbības padomes.

Mērķa grupas/izglītības līmenis/sectors

Galvenā pasākuma mērķa grupa ir profesionālās izglītības audzēkņi.

B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana

Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?

Profesionālās izglītības sistēmas modernizācija un prestiža paaugstināšana tiek ieviesta nacionālā līmenī kopā ar citām prioritātēm, kuras ir iekļautas *Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam* (2006); pamatnostādnes ietver galvenos izglītības darbības virzienus nākamajiem sešiem gadiem.

Galvenās iesaistītās puses

Aktivitātē, kas ir saistīta ar skolēnu un audzēkņu piesaistīšanu profesionālai izglītībai, piedalās profesionālās izglītības iestādes kopā ar valsts un pašvaldības institūcijām. Profesionālie standarti ir jāattīsta ciešā sadarbībā ar sociāliem partneriem un darba devējiem. Par profesiju standartu apstiprināšanu ir atbildīga IZM padotībā esošā Profesionālās izglītības administrācija. Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome un reģionālās trīspusējās sadarbības padomes arī risina ar profesionālo izglītību saistītos jautājumus.

C. Politikas/pasākuma vērtējums

Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)

Plānotie rezultāti atbilst noteiktajiem uzdevumiem. Pēc virziena īstenošanas audzēkņiem ar sliktām zināšanām vispārīgajiem mācību priekšmetos būs nodrošinātas papildu nodarbības. Būs īstenoti profesionālās orientācijas pasākumi un adaptācijas pasākumi 1.kursu audzēkņiem, lai mazinātu atskaitīto vai mācības pametušo skaitu. Būs īstenotas jaunas vai pilnveidotas profesionālās izglītības programmas. Mācību satura izstrādē un vēl

vairāk profesiju standartu ekspertizē iesaistīsies darba devēji. Būs izveidots fonds, kas atbalsta darba devēju iesaisti profesionālo studiju programmu īstenošanā. Būs nodrošināta mācību prakšu īstenošana visos reģionos. Visbeidzot būs palielināti valsts budžeta līdzekļi mācību grāmatu un metodisko materiālu iegādei profesionālās izglītības iestādēs.

Rezultātu integrēšana citos pasākumos

Šis pasākums ir ietverts galvenajā izglītības plānošanas dokumentā *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam* (2006), tādēļ tas tiek īstenots saskaņā ar citām aktivitātēm saistībā ar pašreizējām sociālekonomiskām tendencēm un procesiem.

2.3. Vienlīdzīgu iespēju veicināšana atsevišķām mērķa grupām

2.3.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Lai sekmētu pieeju izglītībai visām mērķa grupām, *Izglītības attīstības koncepcija 2002. – 2005. gadam* noteica uzdevumus izstrādāt moduļu izglītības programmas visos izglītības līmeņos gan pilna laika, gan nepilna laika mācībām, kā arī tālmācībai.

Lai sekmētu personu ar īpašām vajadzībām integrēšanos izglītības sistēmā, bija plānots skolotāju izglītības programmās nodrošināt speciālus studiju kursus. Koncepcija paredzēja palielināt izglītības iestāžu pieejamību bērniem ar īpašām vajadzībām un uzsākt speciālās izglītības iestāžu pārveidošanu par integrējošām institūcijām. Tā rezultātā pieaudzis skolēnu skaits ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem vispārizglītojošās skolās, t.i. 2001/2002.m.g. 0,4% no visiem skolēniem vispārizglītojošās skolās un 2006./2007.m.g. 0,55%. Pieaudzis izglītības iestāžu skaits, kuras ir tehniski pielāgotas skolēniem ar funkcionāliem traucējumiem. Pavisam skolēniem ar kustību traucējumiem pilnībā ir pielāgotas septiņas vispārējās izglītības iestādes, trīs profesionālās izglītības iestādes un divas augstākās izglītības iestādes, bet daļēji – 16 izglītības iestādes. Starptautisko sadarbības projektu ietvaros ir uzlabojusies sadarbība ar pedagoģiskajām augstskolām, kas veicinājusi pedagogu sagatavotību darbam ar skolēniem, kuriem ir speciālas vajadzības. Veicinot speciālās izglītības iestāžu sadarbību ar profesionālās izglītības iestādēm, ir pilnveidojies arodklašu darbs speciālajās skolās skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem. Sešām speciālās izglītības iestādēm ir piešķirts speciālās izglītības attīstības centra statuss, kas veicina skolēnu ar speciālām vajadzībām integrēšanu vispārējās izglītības iestādēs. Sadarbībā ar Labklājības ministriju tika izveidoti atbalsta centri cilvēkiem ar īpašām vajadzībām visos Latvijas reģionos. ESF projekta *Atbalsta punktu izveide profesionālās rehabilitācijas pasākumu nodrošināšanai invalīdiem Latvijā* (2005-2008) ietvaros tika izveidoti 8 atbalsta centri pie profesionālās izglītības iestādēm visos Latvijas reģionos, kuru darbību koordinē Sociālās integrācijas valsts aģentūra. Cilvēki ar īpašām vajadzībām atbalsta centros tiek piedāvāti rehabilitācijas pakalpojumi. Darbinieki ir kvalificēti speciālisti darbam ar cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, kuri var apgūt piemērotas profesionālās izglītības programmas dažādās apguves formās (pilna laika, nepilna laika, tālmācība).

Tā kā Latvijā nav izveidota speciālās izglītības atbalsta sistēma, skolēniem ar īpašām vajadzībām nevar nodrošināt metodiskas konsultācijas, kas būtu iekļautas vispārizglītojošās skolās.

Programmas EQUAL Latvija (2005.-2007.) ietvaros tika īstenotas vairākas aktivitātes, lai uzlabotu pieeju izglītībai un veicinātu sociālā riska grupu nodarbinātību, piemēram, cilvēki ar īpašām vajadzībām, bezdarbnieki un ieslodzītie. Piemēram, lai veicinātu sociālo iekļaušanu, EQUAL Latvija (2005-2007) projekta *Jauni risinājumi bijušo ieslodzīto*

nodarbinātības veicināšanai ietvaros tika izstrādātas papildus vispārējās un profesionālās izglītības programmas īstenošanai ieslodzījuma vietās.

Bērniem, kuru vecāki ir ieguvuši bēgļu statusu, un viesstrādnieku bērniem obligātās izglītības vecumā ir nodrošinātas izglītības iespējas.

Skatīt 2.2.1 nodaļu par izglītības programmām ar pedagoģisko korekciju.

Viens no galvenajiem šķēršļiem, lai sekmētu sociālo iekļaušanos, ir nevienlīdzīgās pieejamības iespējas pa reģioniem. Piemēram, izglītības piedāvājums lauku rajonos ir salīdzinoši neliels. Joprojām jārisina jautājums par transportu uz/no izglītības iestādēm skolēniem ar īpašām vajadzībām. Izglītības iestāžu skaits, kuras ir piemērotas skolēniem ar fiziskās attīstības traucējumiem, ir pārāk neliels finansējuma trūkuma dēļ. Izglītības iestāžu darbiniekiem trūkst zināšanas un prasmes darbam ar skolēniem, kuriem ir īpašas vajadzības.

2.3.2. Politikas pasākumu piemēri

Skatīt 1.2.1. nodaļā piemēru par *Atbalsta tīkla veidošanas iespējas sociālās atstumtības riska grupu nodarbinātības veicināšanai (2005-2008).*

Skatīt 3.3.2. nodaļā piemēru par *Koncepciju par karjeras attīstības atbalsta sistēmas pakalpojumu paplašināšanu.*

3. MŪŽIZGLĪTĪBA PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

3.1. Mūžizglītības valsts politikas konteksts profesionālajā izglītībā

Pieaugušo izglītība daudz aktīvāk attīstījās pēc 2002.gada. Laika posmā no 2002.-2005.gadam galvenais izglītības plānošanas dokuments bija *Izglītības attīstības koncepcija 2002.-2005.gadam* (2002), kura pievērsās pieaugušo izglītības iespēju paplašināšanai. Pieaugušo izglītībā Koncepcija paredzēja:

- nodrošināt darba devēju un valsts savstarpēji koordinētu atbalstu pieaugušo izglītības programmu izveidei, it īpaši teritoriju līdzsvarotas attīstības kontekstā;
- veicināt augstākās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu iesaistīšanos tālākizglītības attīstībā, piedāvājot tālākizglītības programmas, profesionālās pilnveides izglītības programmas un iesaistoties bezdarbnieku apmācībā;
- izveidot kredītpunktu sistēmu un ieviest minētajās programmās, nodrošinot to savietojamību ar akadēmisko kredītu pārneses sistēmu;
- izstrādāt pamatnostādnes vakarskolu darbības izvērtēšanai;
- izstrādāt priekšlikumus darba devēju plašākai iesaistīšanai tālākizglītības finansēšanā.

Sadarbība ar sociāliem partneriem formāli tiek īstenota ar Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes palīdzību. Pedagogiem visās piedāvātajās izglītības programmās, kuras ir akreditētas, ir pedagoģiskā izglītība. Savukārt, centralizētā eksāmenu sistēma nodrošina salīdzināmus datus par mācīšanās rezultātiem.

Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam (apstiprinātas 2007.gada sākumā) tika izstrādātas, lai sekmētu izglītības nodrošinājumu mūža garumā atbilstoši iedzīvotāju interesēm, spējām un reģionu sociāli ekonomiskās attīstības vajadzībām. Kā mūžizglītības mērķi un virzieni to sasniegšanai tika noteikti:

- Nodrošināt **mūžizglītības pieejamību** visām sociālām grupām – plānots katrā izglītības iestādē radīt priekšnosacījumus izglītotu cilvēku izaugsmei, nodrošināt elastīgas otrās iespējas izglītības iespējas atbilstoši individuālām vajadzībām, stiprināt karjeras izglītības atbalsta struktūru izveidi, pilnveidot formālās un neformālās izglītības piedāvājumu, sakārtot mūžizglītības teritoriālo pieejamību, kā arī paredzēt aktivitātes sieviešu un vīriešu iespēju izlīdzināšanai mūžizglītībā.
- Veidot **pieaugušajiem kvalitatīvas izglītības piedāvājumu**, kas nodrošina ilgspējīgas kompetences sociālekonomiskām un pilsoniskām aktivitātēm – veidot valsts ietekmes mehānismu izglītības un darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma atbilstības nodrošināšanai, izglītības sistēmā koordinēt pieaugušo izglītības piedāvājumu, veidot valsts atbalstu pieaugušo izglītības piedāvātājiem, ieviest pieaugušo izglītības kvalitātes novērtēšanu, ieviest neformālās izglītības un ikdienas mācīšanās rezultātu atzīšanas sistēmu.
- Izveidot **saskaņotu normatīvo aktu sistēmu un efektīvu resursu pārvaldi**, iesaistot dažādus sociālos partnerus – izveidot mūžizglītības pārvaldes struktūru nacionālā un pašvaldību līmenī, izveidot mūžizglītības normatīvo bāzi, izveidot mūžizglītības finansēšanas mehānismus.

3.2. Pārejas starp profesionālās izglītības veidiem sekmēšana

3.2.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Dažādu ceļus, kā apgūt profesionālo izglītību, nosaka *Profesionālās izglītības likums* (1999, 2001). 2001.gada grozījumi definēja profesionālo tālākizglītību pieaugušajiem, kas deva iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju.

Latvijā nepastāv citas formālam izglītības ceļam alternatīvas izglītības programmas jauniešiem, izņemot pedagoģiskās korekcijas programmas, kuras pieder sākotnējās profesionālās izglītības sistēmai un kuru beidzot tiek izsniegts izglītības dokuments par vispārējās pamatizglītības un profesionālās kvalifikācijas iegūvi. Pedagoģiskās korekcijas programmu mērķis ir integrēt izglītības sistēmā skolēnus ar nepabeigtu pamatizglītību, kā arī skolēnus ar zemām vispārējām zināšanām un prasmēm un palīdzēt viņiem apgūt vienkāršas profesionālās prasmes.

Profesionālās izglītības programmas ir saistītas ar vispārējām vidējām izglītības un augstākās izglītības programmām. Centralizēto gala eksāmenu ieviešana profesionālās vidējās izglītības iestādēs nodrošina, ka ikvienam vidējās izglītības absolventam paveras iespēja turpināt izglītību augstākās izglītības iestādēs.

Profesionālā izglītība tiek īstenota konkrētā profesijā, tāpēc iespējas mainīt profesionālās izglītības programmas ir ierobežotas.

3.3. Karjeras attīstības un izvēles pakalpojumu pilnveidošana un karjeras attīstības struktūru veidošana

3.3.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Lai attīstītu karjeras attīstības pakalpojumu sistēmu mūža garumā, kura palīdz iedzīvotājiem jebkurā vecumā un jebkurā dzīves situācijā izzināt savas spējas, kompetences un intereses, un paplašināt karjeras attīstības pieejamību mūža garumā, nodrošinot augstas kvalitātes karjeras izglītību, pēdējo gadu laikā valsts līmenī ir ieviesti dažādi inovatīvi pasākumi karjeras izvēles un izvēles pakalpojumu sistēmas modernizēšanai.

Labklājības ministrija sadarbībā ar trim ministrijām (IZM, Ekonomikas ministrija un Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija), Latvijas Pašvaldību savienību, sociālo partneru organizācijām, karjeras izglītības speciālistiem izstrādāja un MK apstiprināja *Karjeras attīstības atbalsta paplašināšanas koncepciju* (apstiprināta 2006.gadā). Koncepcija ietver visus karjeras izvēles aspektus, ieskaitot mehānismus, kā nodrošināt labāku sadarbību un saskaņu dažādos līmeņos starp galvenajām karjeras izvēlē iesaistītām pusēm.

2007.gadā tika izveidota Karjeras attīstības atbalsta sistēmas Sadarbības padome (SP), iesaistot politikas veidotājus no attiecīgajām ministrijām, karjeras izvēles pakalpojumu sniedzējus, sociālos partnerus un klientus. SP ir konsultatīvas funkcijas jautājumos par nepieciešamajiem karjeras attīstības un izvēles politikas un sistēmas uzlabojumiem valsts un pašvaldību līmenī, tādējādi SP sekmē karjeras attīstības un izvēles politikas un sistēmas stiprināšanu.

Lai optimizētu karjeras attīstības un izvēles sistēmu darba tirgū, kopš 2007.gada septembra Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūra (PKIVA) ir iekļauta Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) sastāvā kā Karjeras pakalpojumu departaments. Saskaņā ar pašreizējiem normatīvajiem aktiem, NVA ir atbildīga par karjeras attīstības un izvēles pakalpojumu nodrošināšanu visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no to vecuma un sociālā statusa (nodarbinātie, bezdarbnieki, skolēni no 16 gadu vecuma). Pēdējo gadu laikā ir izveidoti

vairāki jauni reģionālie karjeras attīstības centri, kā arī tiek ieviestas vairākas nacionālās un ESF programmas un projekti, lai sniegtu atbalstu institūciju kapacitātei, kuras ir atbildīgas par darba tirgus un dzimuma līdztiesības politiku un par informācijas izplatīšanu un sabiedrības izglītošanu.

Labklājības ministrija un Ekonomikas ministrija ir attīstījusi īstermiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozes.

Lai nodrošinātu iedzīvotājiem iespējas jebkurā dzīves posmā visa mūža garumā identificēt savas intereses, spējas, prasmes, pieredzi, lai pieņemtu apzinātus lēmumus par izglītības un/vai profesijas izvēli un, lai organizētu un vadītu savu individuālo dzīves ceļu mācību, darba un citās jomās, 2005.gadā IZM uzsāka Nacionālo programmu un sekojošu projektu *Atbalsts profesionālās orientācijas un karjeras izglītības ieviešanai izglītības sistēmā*, kura uzdevums ir uzlabot karjeras izglītības pieejamību un kvalitāti visu līmeņu un veidu izglītības iestādēs. Pašlaik norisinās sekojošas projekta aktivitātes:

- Vispārējās izglītības un profesionālā izglītības skolotāju un profesionālās orientācijas praktiķu izglītošana;
- Profesionālas orientācijas pasākumu īstenošanai izmantojamo metodisko un informatīvo materiālu izstrāde, publicēšana un popularizēšana;
- Dažādu informācijas resursu par mācīšanās iespējām izveide, ieskaitot nacionālo datu bāzi un pašvērtējuma testus e-karjeras izvēlei;
- Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras izveide un karjeras izglītības un profesionālās orientācijas speciālistu augstskolas studiju programmas izstrāde un pilotēšana.

3.3.2. Politikas pasākumu piemēri

KARJERAS ATTĪSTĪBAS ATBALSTA PAPLAŠINĀŠANAS KONCEPCIJA (ILGTERMIŅA PASĀKUMS NO 2006)
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<i>Pamatojums</i>
Šī pasākuma pamatojums ir vienotas izpratnes trūkums par karjeras attīstības sistēmas uzbūvi, fragmentācija un nepilnības karjeras attīstības nodrošināšanai specifiskām mērķa grupām, nav skaidri noteiktas galveno iesaistīto pušu lomas, atbildības par karjeras izvēles pakalpojumu nodrošināšanu dažādām mērķa grupām sadales trūkums valsts līmenī.
<i>Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi</i>
Kā pasākuma uzdevumi tika izvirzīti: sasniegt vienotu izpratni par karjeras attīstības sistēmas uzbūvi, vienoties par kopīgu terminoloģiju, atrast un novērst trūkumus karjeras attīstības nodrošināšanai specifiskām mērķa grupām, veidot mehānismu labākai sadarbībai un saskaņai starp galvenajām karjeras izglītībā iesaistītajām institūcijām, lai izvairītos no pārklāšanās un fragmentācijas pakalpojumu nodrošināšanā.
B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana
<i>Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?</i>
<i>Karjeras attīstības atbalsta paplašināšanas koncepcija</i> tiek ieviestas valsts līmenī un ir daļa no nacionālās izglītības, nodarbinātības un sociālās politikas stratēģijas.

<i>Galvenās iesaistītās puses</i>
Galvenās projektā iesaistītās puses pārstāvēja IZM, Labklājības ministrija (Darba departaments), Ekonomikas ministrija, Nodarbinātības valsts aģentūra, Izglītības attīstības valsts aģentūra un sociālie partneri.
C. Politikas/pasākuma vērtējums
<i>Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)</i>
2006.gadā koncepciju apstiprināja Ministru Kabinets; lai īstenotu koncepcijas principus, tika izstrādāta darbības programma; valsts līmenī tika īstenoti attīstības projekti un pasākumi, lai izpildītu izvirzītos uzdevumus un novērstu pārklāšanos.
<i>Panākumu indikatori</i>
2007.gadā tika izveidota Karjeras attīstības atbalsta sistēmas Sadarbības padome, ir palielinājusies karjeras atbalsta pakalpojumu sniedzēju kapacitāte, uzlabojusies institūciju infrastruktūra, uzlabojusies karjeras informācijas pieejamība un kvalitāte, izveidotas un pilotētas studiju programmas un tālākizglītības programmas karjeras izglītības speciālistiem.
<i>Rezultātu integrēšana citos pasākumos</i>
Karjeras attīstība un izvēle mūža garumā ir iekļauta <i>Mūžizglītības politikas pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam</i> .
D. Secinājumi
<i>Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?). Kādi jautājumi vēl jārisina?</i>
<p>Kā šķēršļus var minēt: pētījumu trūkums par karjeras izglītības mūža garumā ietekmi uz nacionālo ekonomiku, nodarbinātību un sociālo labklājību; speciālistu un akadēmiski izglītotu darbinieku trūkums karjeras attīstības un izvēles jomā visos līmeņos.</p> <p>Joprojām ir jāpanāk vienota izpratne valsts līmenī par karjeras attīstības un izvēles mūža garumā nozīmi. Jāuzlabo ieguldījuma izglītībā efektivitāte, jāsekmē sociālā iekļaušana un vienlīdzība, kā arī pakalpojumu sniedzēju kapacitāte.</p>

3.4. Neformālajā un ikdienas izglītībā iegūto prasmju un kompetenču novērtēšana (identificēšana, izvērtēšana un atzīšana)

3.4.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Latvijā nav izveidota neformālajā un ikdienas izglītībā apgūto prasmju un kompetenču novērtēšanas sistēma.

Pašlaik (2008.gadā) tiek izstrādāts jauns *Profesionālās izglītības likums*; plānots, ka šis likums ieviesīs neformālajā un ikdienas izglītībā apgūto prasmju un kompetenču novērtēšanas sistēmu.

3.4.2. Politikas pasākumu piemēri

VIENOTAS METODIKAS IZSTRĀDE PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES PAAUGSTINĀŠANAI UN SOCIĀLO PARTNERU IESAISTEI UN IZGLĪTOŠANAI (2005-2007)
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<i>Pamatojums</i>
<p>Starp profesionālās vidējās izglītības audzēkņu skaitu un vispārējās vidējās izglītības skolēnu skaitu pastāv acīmredzama disproporcija, t.i. 2002.gadā bija attiecīgi 31,4% un 65,2%, 2006.gadā – 30,4% un 64%. Straujā ekonomiskā attīstība prasa nepārtrauktu profesionālo prasmju maiņu un uzlabošanu, kuras bieži vien tiek iegūtas ārpus formālās izglītības sistēmas. Tāpēc neformālā un ikdienas izglītība veido būtisku izglītības sistēmas daļu, kura būtu jānovērtē darba tirgū. Tā kā nebija izveidota neformālajā un ikdienas izglītībā iegūto prasmju atzīšanas sistēma, bija nepieciešams veikt vairākus pasākumus.</p>
<i>Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi</i>
<p>Projekta mērķis ir sadarbības stiprināšana starp sociālajiem partneriem un izglītotājiem, lai nodrošinātu profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām. Projektu veidoja trīs darba virzieni:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Metodika nozaru izpētei, metodika profesiju standartu izstrādei, metodika profesionālās izglītības programmu izveidei un metodika kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādei;2) Profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanas un novērtēšanas metodika;3) Metodikas un pasākumu kompleksa izstrāde neformālo prasmju novērtēšanai. Izglītības programma un metodiskie materiāli sociālo partneru izglītošanai profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai. Reģionālo profesionālās izglītības un nodarbinātības padomju izveide.
<i>Mērķa grupas/izglītības līmenis/sectors</i>
<p>Galvenās projekta mērķa grupas ir profesionālās izglītības iestādes un neformālās izglītības iestādes un sociālie partneri. Projekts pievērsās gan sākotnējai izglītībai, gan tālākizglītībai.</p>
<i>Ieviešanas statuss</i>
<p>2007.gada rudenī ekspertu grupa pabeidza metodisko materiālu komplektu izstrādi, tika publicēti projekta rezultāti, kā arī tie tika izplatīti speciālistiem, politikas veidotājiem un ierīcētājiem pusēm.</p>
B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana
<i>Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?</i>
<p>Projekts <i>Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai</i> norisinājās nacionālā līmenī un ir daļa no ESF Nacionālās programmas ar tādu pašu nosaukumu.</p>
<i>Galvenās iesaistītās puses</i>
<p>Par projekta īstenošanu un koordinēšanu atbild Profesionālās izglītības administrācija (PIA). PIA organizēja ekspertu grupu un koordinēja tās darbu, kā arī publicēja un izplatīja</p>

projekta rezultātus.

PIA ir Izglītības un zinātnes ministrijas padotības iestāde. Administrācijas galvenās funkcijas ir: organizēt profesionālās izglītības iestāžu, eksaminācijas centru un profesionālās izglītības programmas akreditāciju; piedalīties profesiju standartu un profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura un metodikas izstrādē; pārraudzīt mācību un eksaminācijas centru darbību; un organizēt profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītību un profesionālo pilnveidi.

C. Politikas/pasākuma vērtējums

Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)

Projekta materiāli tika izstrādāti, balstoties un nozares un teorētiskiem pētījumiem. Taču politikas pasākuma ietekmi nav iespējams izvērtēt, jo projekts tika nesens pabeigts.

Panākumu indikatori

Ideju izstrādāt metodoloģiju neformālajā un ikdienas izglītībā apgūto prasmju novērtēšanai var uzskatīt kā panākumu indikatoru, jo projekts ir pirmais solis, lai izveidotu neformālās izglītības atzīšanas sistēmu. Projekts palīdzēja sekmēt profesionālo izglītības nodrošinātāju, politikas veidotāju un iesaistīto pušu izpratni par šo jautājumu.

Panākumu indikators var būt projekta rezultātu aktīva izmantošana profesionālajā izglītībā un sociālo partneru darbībā.

Rezultātu integrēšana citos pasākumos

Projekta mērķis tika izvirzīts saskaņā ar *Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programmu 2003.-2005.gadam*, t.i. izveidot elastīgu profesionālās izglītības sistēmu, kas spēj apmierināt mainīgās ekonomikas prasības, veicināt nodarbinātību un nodrošināt absolventu konkurētspēju Eiropas darba tirgū.

Tā kā projekts tika īstenots ESF Nacionālās programmas *Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai* (2005-2007) ietvaros, tas noritēja saskaņā ar citiem programmas virzieniem.

Projekta rezultāti un rezultāti tiek ņemti vērā, izstrādājot jauno Profesionālās izglītības likumu, kurš ievieš neformālajā un ikdienas izglītībā apgūto prasmju un kompetenču novērtēšanas sistēmu.

D. Secinājumi

Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?)

Galvenie šķēršļi, lai varētu ieviest projekta rezultātus, ir nepietiekamā normatīvo aktu bāze un lēnā likumu izstrādes gaita. Pašreizējā Profesionālās izglītības likuma (1999) redakcijā nav noteikta neformālajā un ikdienas izglītībā apgūto prasmju un kompetenču novērtēšanas procedūra.

Kādi jautājumi vēl jārisina?

Lai ieviestu projekta rezultātus, nepieciešams izveidot normatīvo aktu bāzi, t.i. nepieciešams izstrādāt un apstiprināt jauno Profesionālās izglītības likumu un saistītos Ministru Kabineta noteikumus. Tad būtu jāpievēršas projekta rezultātu ieviešanai profesionālās izglītības procesā un sociālo partneru darbā.

4. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES UZLABOŠANA

4.1. Profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošanas valsts politikas konteksts

Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programmā 2003.-2005. gadam apakšaktivitātes *Profesionālās izglītības kvalitāte* ietvaros bija divi virzieni: profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītība un profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšana saskaņā ar darba tirgus prasībām. Minētie virzieni ir iekļauti arī vēlākos izglītības politikas plānošanas dokumentos.

Viens no būtiskiem aspektiem, lai uzlabotu profesionālās izglītības kvalitāti ir aktīvāk stiprināt saikni starp izglītību un darba tirgu, kas ir uzsvērts divos izglītības plānošanas dokumentos pēc kārtas: *Izglītības attīstības koncepcija 2002.-2005.gadam* (2002) un *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam* (2006). Detalizētāku aprakstu par izglītības un darba tirgus sadarbību skatīt 5.1. un 5.2. nodaļās. Profesionālās izglītības kvalitāte un sadarbība sociāliem partneriem bija galvenie risināmie jautājumi projektā *Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai* (2005-2007). Vairāk informācijas par šo projektu skatīt 3.4.1. un 3.4.2. nodaļās.

Vēl viens aspekts ir vienotas skolu kvalitātes novērtēšanas sistēmas attīstīšana valsts līmenī. *Izglītības attīstības koncepcijas 2002.-2005.gadam* (2002) ietvaros 2005.gadā vispārējā izglītībā tika izveidota skolas izglītības kvalitātes novērtēšanas sistēma. Saskaņā ar MK noteikumiem *Kārtība, kādā akreditē profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus un atestē profesionālās izglītības iestāžu vadītājus* (2005, 2007) par profesionālās izglītības iestāžu akreditācijas organizēšanu atbild Profesionālās izglītības administrācija.

Pedagogu izglītības un tālākizglītības sistēmas uzlabošana ir viens no *Izglītības attīstības pamatnostādņu 2007.-2013.gadam* (2006) rīcības virzieniem. No 2006.gada Vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšana valsts aģentūra (VIKNVA), kura organizē vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu (izglītības iestāžu un programmu licenzēšana un akreditācija), īsteno ESF Nacionālo programmu *Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide*.

4.2. Profesionālās izglītības nodrošināšanas kvalitātes paaugstināšana

4.2.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Profesionālās izglītības nodrošināšanas kvalitāte ir saistīta ar saiknes starp izglītības iestādēm un darba devējiem stiprināšanu, piemēram, iesaistot sociālos partnerus profesiju standartu izstrādē. Skatīt 5.1. un 5.2. nodaļās.

Valsts profesionālās izglītības kvalitātes kontroli nodrošina izglītības programmu un iestāžu akreditācija, kuras norisi nosaka MK noteikumi *Kārtība, kādā akreditē profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus un atestē profesionālās izglītības iestāžu vadītājus* (2005, 2007) saskaņā ar *Profesionālās izglītības likumā* (1999) noteiktajiem standartiem. Pirms 2005.gadā minēto procesu noteica MK noteikumi *Kārtība, kādā akreditējamās vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centri* (2002). Akreditācijas mērķis ir nodrošināt, ka programmas saturs atbilst valsts noteiktajiem profesionālās izglītības standartiem un profesiju standartiem, jo akreditācijas procedūra ietver piedāvātās izglītības kvalitātes novērtēšanu. Jebkuras

pakāpes (sākotnējās un tālākās profesionālās izglītības) izglītības nodrošinātāji drīkst īstenot tikai licenzētas izglītības programmas un programmas, kuras atbilst gan izglītības, gan profesiju standartiem. Privātās izglītības iestādes drīkst īstenot neformālās izglītības programmas bez licences. Taču tikai akreditēto programmu absolventiem tiek piešķirti valsts atzīti izglītības dokumenti, kas apliecina absolventu profesionālo kvalifikāciju. Akreditācija palīdz arī sekmēt izglītības caurskatāmību gan valsts, gan starptautiskā līmenī. Pie Profesionālās izglītības administrācija funkcijām pieder arī profesionālās izglītības programmu licenzēšanas un akreditācijas organizēšana, kā arī profesionālās izglītības iestāžu un eksaminācijas centru akreditācijas organizēšana.

Vairāk informācijas meklēt 2.2.1. un 2.2.2. nodaļās.

4.2.2. Politikas pasākumu piemēri

Skatīt politikas pasākumu 2.2.2. nodaļā – *Profesionālās izglītības sistēmas modernizācija un prestiža paaugstināšana* (2007-2013).

4.3. Profesionālās izglītības pedagogu profesionālās attīstības veicināšana un pedagogu profesijas pievilcības un sociālā statusa paaugstināšana

4.3.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Latvijā nepastāv atsevišķa izglītības sistēma vai valsts politika profesionālās izglītības skolotājiem. Taču visbiežāk, kad tiek runāts par skolotāju izglītību vai citiem jautājumiem, tiek diskutēts par vispārējās izglītības pedagogu situāciju. Skolotāju atalgojuma paaugstināšana arī ir izvirzīta kā viena no galvenajām prioritātēm.

Pirms tika izdots *Profesionālās izglītības likums* (1999), profesionālās izglītības pedagogi bija profesijas speciālisti, tikai dažiem bija pedagoģiskā kvalifikācija. 2006./2007.m.g. skolotāju proporcija, kuriem ir pedagoģiskā kvalifikācija, sasniedza 82% no visiem profesionālās izglītības skolotājiem.

Pedagogu izglītības un tālākizglītības sistēmas pilnveidošana bija viens no *Izglītības attīstības koncepcijas 2002.-2005.gadam* (2002) galvenajiem rīcības virzieniem, kura mērķis bija nodrošināt profesionālās izglītības kvalitāti atbilstoši sociālām un ekonomikas vajadzībām. Koncepcija paredzēja saskaņot skolotāju izglītības programmas un skolotāju tālākās izglītības programmas izglītības satura reformu.

Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programmā 2003.-2005. gadam profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītība bija ietverta *Profesionālās izglītības kvalitātes* apakšaktivitātē, kurā skolotāju izglītība tiek aplūkota kā profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošanas mehānisms. 2002.gadā tika apstiprināts *Profesionālās izglītības skolotāja profesijas standarts*, saskaņā ar šo standartu četrās universitātēs tika uzsākts īstenot profesionālās izglītības skolotāja studiju programmas. Ierosmi šīm programmām deva MK *Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai* (apstiprināti 2000.gadā, attiecībā uz profesionālās izglītības pedagogiem spēkā no 2004.gada), kuri ietver vienotas prasības par skolotāju kvalifikāciju un saskaņā ar kuriem pilna laika skolotājiem jābūt pedagoģiskai kvalifikācijai. MK noteikumi *Profesionālās izglītības pedagogu izglītības ieguves un profesionālās pilnveides kārtība* (2005) nosaka kārtību, kādā profesionālās izglītības pedagogi iegūst izglītību un piedalās profesionālās pilnveides programmās.

Laika posmā no 2003.-2005.gadam tika saskaņotas apmēram 300 skolotāju tālākizglītības programmas gadā, tādējādi sekmējot atbilstību starp skolotāju tālākizglītības

programmām un to atbilstību izglītības satura un bilingvālās izglītības reformu prasībām. Tika izstrādātas 18 pedagogu tālākizglītības programmas par pamatizglītības satura reformas īstenošanu un 6 tālākizglītības programmas pedagogu tālākizglītotājiem jeb multiplikatoriem, kas organizē kursus pamatizglītības skolotājiem atbilstoši jauno standartu prasībām.

Skolotāju algas ir paaugstinātas, kā arī izveidota valstī vienota pedagogu darba samaksas paaugstināšanas sistēma.

EQUAL projekta ietvaros Sociālās integrācijas valsts aģentūra ir izstrādājusi profesionālās izglītības skolotāju izglītības programmu darbam ar cilvēkiem, kuriem ir īpašas vajadzības.

4.3.2. Politikas pasākumu piemēri

PEDAGOGU TĀLĀKIZGLĪTĪBAS TĪKLA IZVEIDE (2006-2008)
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<i>Pamatojums</i>
<p>Saistībā ar pedagogu atalgojumu pastāv vairākas sociālekonomiskas problēmas, kuras ir aktuālas gan Latvijā, gan Eiropā. Tuvā nākotnē var būt krīze, ņemot vērā pedagogu novecošanos (9,09% no pedagogiem ir pensijas vecumā), jo zemā statusa un atalgojuma dēļ jaunieši neizvēlas skolotāja profesiju. Jauno pedagogu skaita proporcija samazinās: 2000./2001.m.g. 19,23% no skolotājiem bija jaunāki par 30 gadiem, 2004.2005.m.g. – 15,01%. Lielākā daļa skolotāju ir sievietes, kas Latvijas sabiedrībā sekmē dzimumu segregāciju. Ņemot vērā strauji pieaugošo inflāciju un ierobežoto valsts finansējumu, skolotāju atalgojums nav pietiekami diferencēts un konkurētspējīgs.</p> <p>Vienotas pieejas un skolotāju tālākizglītības pārvaldes trūkums, kā arī pedagogu un finansējuma trūkums radīja nepieciešamību uzlabot situāciju. Tā kā trūkst valsts finansējuma, skolotāju iespējas piedalīties tālākizglītībā ir ierobežotas, tāpēc būtu nepieciešams veikt pētījumus par pašreizējo resursu efektivitāti.</p> <p>Tāpēc Vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanas valsts aģentūra (VIKNVA) īsteno ESF nacionālās programmu <i>Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla un nodrošinājuma izveide</i>, pamatojoties uz trīspusēju līgumu starp Izglītības un zinātnes ministriju (1.līmeņa starpniekinstitūcija), Valsts izglītības attīstības aģentūru (2.līmeņa starpniekinstitūcija) un VIKNVA. Projekta ieviešanai paredzēts finansējums LVL 800 000 apmērā no tiem 75 % ir ESF finansējums.</p>
<i>Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi</i>
<p>Projekta vispārējais mērķis ir paaugstināt izglītības kvalitāti, radot priekšnoteikumus pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla izveidei, lai nodrošinātu mērķtiecīgu un koordinētu izglītības sistēmai un katra pedagoga vajadzībām atbilstošu profesionālās meistarības pilnveidi. Projekta tiešais mērķis ir izveidot metodisko, cilvēkresursu un institucionālo bāzi pedagogu tālākizglītībai. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, projektā plānots darbs četrās aktivitātēs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tālākizglītības satura moduļu sistēmas izveide. • Pedagogu tālākizglītības satura novērtēšanas kritēriju un metodikas izstrāde. • Pedagogu tālākizglītības satura organizācijas un pārraudzības sistēmas izveide. • Ieteikumu izstrāde pedagogu profesionālās karjeras attīstības modelim atbilstoši

izveidotajai pedagogu tālākizglītības sistēmai.
<i>Mērķa grupas/izglītības līmenis/sektors</i>
Projekta mērķa grupa ir skolotāji, kuri strādā izglītības iestādēs.
<i>Ieviešanas statuss</i>
2008.gada aprīlī noslēdzās pedagogu profesionālās karjeras attīstības modeļa, ieviešot 5 līmeņu pedagogu kvalifikācijas kategoriju sistēmu, aprobācija, kurā brīvprātīgi piedalījās 1408 skolotāji no 192 izglītības iestādēm.
B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana
<i>Darbības līmenis</i>
Projekta laikā tika izveidotas četras darba grupas atbilstoši plānotajām aktivitātēm ar vietējo un ārzemju konsultantu un ekspertu piedalīšanos; veikta esošās situācijas izpēte Latvijā un citās Eiropas Savienības valstīs; izstrādāta pedagogu tālākizglītības satura moduļu sistēma, pedagogu tālākizglītības satura novērtēšanas kritēriji un metodika, satura organizācijas un pārraudzības sistēma un izveidoti ieteikumi pedagogu profesionālās karjeras attīstības modelim; veikta to aprobācija, ekspertīze un pilnveide. Tāpēc tika organizēti informatīvie un mācību semināri, diskusijas, sabiedriskā apspriešana, kā arī izveidota projekta mājas lapa.
<i>Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?</i>
Tā kā projekts ir daļa no ESF Nacionālās programmas, tas tiek īstenots saskaņā ar citiem pasākumiem, ņemot vērā pašreizējās sociālekonomiskās tendences, kuras ietekmē nodarbinātību gan Latvijā, gan Eiropā.
<i>Galvenās iesaistītās puses</i>
Projektu īsteno un koordinē Vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanas valsts aģentūra (VIKNVA), kura organizē vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu (izglītības iestāžu un programmu licenzēšana un akreditācija).
C. Politikas/pasākuma vērtējums
<i>Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)</i>
Projekta darbības rezultātā tiks veikti trīs neatkarīgi pētījumi, sagatavoti 90 tālākizglītības metodiķi, pedagogu tālākizglītības metodiku apgūs 2000 pedagogi, radīti priekšnoteikumi teritoriālo metodiskā atbalsta vienību izveidei, izstrādāta un izdota rokasgrāmata.
D. Secinājumi
<i>Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?) Kādi jautājumi vēl jārisina?</i>
Tā kā projekts noslēgsies tikai 2008.gada augustā un gala ziņojums vēl nav publicēts, nav iespējams izvērtēt sasniegumus un šķēršļus, kā arī nevar noteikt atlikušos risināmos jautājumus.

5. SAIKNES STARP PROFESIONĀLO IZGLĪTĪBU UN DARBA TIRGU STIPRINĀŠANA

5.1. Valsts politikas konteksts par saiknes starp profesionālo izglītību un darba tirgu stiprināšanu

Viens no būtiskajiem aspektiem, lai paaugstinātu profesionālās izglītības kvalitāti, ir aktīvāk stiprināt saikni starp izglītību un darba tirgu. 2000.gadā tika izveidota Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA) un 2005.gadā ESF aktivitāšu ietvaros tika izveidotas četras Reģionālās trīspusējās sadarbības padomes. Trīspusējās padomes piedalās profesiju standartu izstrādē, veicot to ekspertīzi un nosakot to atbilstību. Vairāk informācijas 5.2. nodaļā.

Saskaņā ar *Izglītības attīstības koncepcijā 2002.–2005. gadam* iekļautajiem virzieniem, profesiju skaits, kurās tiek organizēti centralizētie kvalifikāciju eksāmeni, katru gadu palielinās; profesionālās kvalifikācijas eksāmenos iesaistījās liels skaits uzņēmumu darbinieku (2006.gadā 101 darba devēju pārstāvis un 53 profesionālās izglītības iestāžu pārstāvji); tika organizēta profesiju standartu izstrāde vispieprasītākajām profesijām (2006.gadā izstrādāti 15 un aktualizēti 3 standarti). Profesionālās izglītības kvalitāte un sadarbība sociāliem partneriem bija galvenie risināmie jautājumi projektā *Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai* (2005-2007). Vairāk informācijas par šo projektu skatīt 3.4.1. un 3.4.2. nodaļās.

Profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšana atbilstoši darba tirgus pieprasījumam ir izvirzīta kā viens no virzieniem galvenajām izglītības plānošanas dokumentā *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam* (2006). Viens no šķēršļiem ir izglītības sistēmas lēnā pielāgošanās ekonomikas prasībām. Detalizētāks apraksts par saikni starp izglītību un darba tirgu ir iekļauts 5.2. un 5.3. nodaļās.

Viens no *Nacionālās Latvijas Lisabonas programmas 2005.-2008.gadam* (2005) mērķiem ietver nepieciešamību stiprināt sadarbību starp valsts institūcijām, izglītības iestādēm un darba devējiem, lai nodrošinātu izglītības piedāvājuma atbilstību darba tirgus prasībām.

Kopumā pietrūkst sistemātisku darba tirgus pētījumu un vidējā termiņa darbaspēka pieprasījuma prognožu. Vienlaicīgi pieaugošajai rūpniecībai trūkst darbaspēka vai pieejamam darbaspēkam pietrūkst vajadzīgās prasmes.

Vienotā programmdokumenta un programmas papildinājuma 2004.–2006.gadam prioritātes *Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana* ietvaros veidotās Nacionālās programmas *Darba tirgus pētījumi* (2005-2007) atklātie projekti aptvēra vairākus pētījumus, piemēram, *Cilvēkresursu potenciāla noteikšana Latvijas mašīnbūves un metālapstrādes nozarē, un stratēģijas izstrāde jauno speciālistu piesaistei šajā nozarē, pielietojot reklāmas pasākumus un motivēšanas shēmas* (2005). Tika veikts pētījums arī par nodarbinātības iespējām cilvēkiem ar īpašām vajadzībām minētajā nozarē.

5.2. Uzņēmumu, nozaru organizāciju un sociālo partneru iesaistīšana profesionālās izglītības nodrošināšanā, sekmējot tās atbilstību darba tirgus vajadzībām

5.2.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Lai sekmētu valsts, darba devēju un arodbiedrību sadarbību profesionālās izglītības jautājumā, 2000.gadā tika izveidota Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA) un 2005.gadā četras Reģionālās trīspusējās sadarbības padomes. Trīspusējās padomes piedalās profesiju standartu izstrādē, veicot to ekspertīzi un nosakot to atbilstību. Vairāk par PINTSA skatīt pirmo piemēru 5.2.2. nodaļā.

Profesiju standarti nosaka konkrētajā profesijā veicamos uzdevumus, kā arī profesionālo kvalifikāciju saturu. Standarti parasti tiek aktualizēti un pārskatīti pēc nepieciešamības, bet ne retāk kā piecos gados. Reizi piecos gados standartus novērtē un aktualizē izglītības nodrošinātāji, darba devēji, audzēkņi un studenti, valsts institūcijas, kvalitātes nodrošināšanas aģentūras un ārējie eksperti. Profesiju standartu izstrādē piedalās pārstāvji no IZM un citām ministrijām, no Latvijas Pašvaldību savienības, no Brīvo arodbiedrību savienības, no Latvijas Darba devēju konfederācijas, no nevalstiskajām nozaru organizācijām, no Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras un no profesionālās izglītības iestādēm.

Jautājumi saistībā ar darba tirgus un kvalifikāciju prognozēm, kā arī ar profesionālās izglītības attīstību ir iekļauti *Nacionālajā attīstības plānā* un Attīstības programmās. Nākamie pasākumi saistībā ar Latvijas situācijas attīstību ietver sekojošus plānošanas dokumentus: *Nacionālā Latvijas Lisabonas programma 2005.-2008.gadam* (2005), *Ilgtermiņa ekonomiskās attīstības stratēģija 2001.-2030.gadam*, *Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam* (2007), Latvijas valdības un Eiropas Komisijas kopējā deklarācija par Latvijas nodarbinātības politikas prioritātēm (2003), *Latvijas nacionālajā rīcības plāns nodarbinātības veicināšanai* (2004), *Nacionālais attīstības plāns 2004.-2006.gadam*, *Nacionālais attīstības plāns 2004.-2006.gadam*, *Tautsaimniecības vienotajā stratēģijā*, *Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes*, *Politikas plānošanas pamatnostādnes*, *Sporta politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam* un *Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums* (2002).

Informācija par darbaspēka pieprasījumu tiek ievākta daļēji, bet ne sistemātiski valsts līmenī. Pēdējo gadu laikā ir veikta atsevišķu nozaru analīze (piemēram, IKT un būvniecībā ar Phare atbalstu) un pētījumi par mainīgo darba tirgu, lai iegūtu informāciju izglītības nodrošinājuma plānošanai. Dažos reģionos vai sektoros nodarbinātības dienesti ir veikuši darba devēju aptaujas, lai noskaidrotu īstermiņa ikgadējās darba tirgus prasības. Šīs aptaujas liecina par mazāku pieprasījumu pēc cilvēkiem ar zema līmeņa kvalifikāciju un pieaugošu prasību par kvalificētiem strādniekiem un amatniekiem, iekārtu un mašīnu operatoriem un pēc multi-profesionālām prasmēm.

Pārmaiņām darba tirgū ir ievērojama ietekme uz izglītības piedāvājuma attīstību, kā arī tās rada nepieciešamību cilvēkiem nodrošināt nepārtraukti visa mūža garumā atjaunot prasmes un kompetences. Tam ir būtiska ietekme uz izglītības sistēmu, kurā cilvēki varētu atkārtoti iesaistīties atbilstoši savām vajadzībām.

Kā darba tirgum nepieciešamo prasmju noteikšanas stiprās puses var minēt: ieviesti nepieciešamie normatīvie akti, izveidotas sadarbības struktūras starp valdību un sociāliem partneriem īstenotas ESF un ERAF nacionālās programmas, nodrošinot izglītības kvalitātes atbilstību darba tirgus prasībām, ieviesta vienota eksaminācijas kārtība sākotnējā profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā, sekmēta pieeja izglītībai sociāli apdraudētām mērķa grupām. Kā šķēršļi darba tirgus prognozēšanā atklājas: vāji attīstīta

sadarbība starp profesionālās izglītības nodrošinātājiem un darba devējiem un finansējuma trūkums pētniecībai.

5.2.2. Politikas pasākumu piemēri

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS UN NODARBINĀTĪBAS TRĪSPUSĒJĀS SADARBĪBAS APAKŠPADOME (NO 2000)
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<i>Pamatojums</i>
<p>Piedāvātās profesionālās izglītības programmas nenodrošināja, ka absolventi ir apguvuši konkrētajā profesijā nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetences. Tā kā izglītības sistēmai piemīt tendence lēni adaptēties atbilstoši darba tirgus prasībām, bija nepieciešams sekmēt darba devēju iesaistīšanos izglītības satura izstrādē.</p>
<i>Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi</i>
<p>Lai veicinātu sadarbību starp valdību, darba devēju un darbinieku organizācijām nacionālās profesionālās izglītības politikas un stratēģijas plānošanā un īstenošanā, tika izveidota Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA), kas ir Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes (NTSP) sastāvdaļa. Galvenās apakšpadomes funkcijas ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> izskatīt valsts attīstības plānu, koncepciju, normatīvo aktu projektus profesionālās izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā un sniegt priekšlikumus to pilnveidošanā; izvērtēt priekšlikumus un sniegt ieteikumus valsts institūcijām un sabiedriskajām organizācijām, kas saistītas ar profesionālo izglītību un nodarbinātību par profesionālās izglītības finansējumu un struktūras pārvaldi, par profesionālās orientācijas un profesionālās tālākizglītības organizāciju, par profesiju standartu un izglītības programmu izstrādi un aktualizāciju; koordinēt reģionālo Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības padomju izveidi un to darbību. <p>Četras Reģionālās trīspusējās sadarbības padomes (izveidotas 2005.gadā), kuras tika dibinātas ESF aktivitāšu ietvaros, sniedz vērtējumu, kā profesionālās izglītības programmu piedāvājums apmierina reģionālās prasības.</p>
<i>Mērķa grupas/izglītības līmenis/sectors</i>
Mērķa grupa ir profesionālās izglītības nodrošinātāji un darba devēji.
B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana
<i>Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?</i>
<p>PINTSA (2000), kas tika izveidota kā Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes (NTSP, 1993) sastāvdaļa, darbojas valsts līmenī. Četras Reģionālās trīspusējās sadarbības padomes piedalās profesionālās izglītības plānošanā reģionālā līmenī.</p>
<i>Galvenās iesaistītās puses</i>
Valsts un pašvaldību institūcijas, kā arī Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība un

Latvijas Darba devēju konfederācija piedalās apakškomitejas aktivitātēs.
C. Politikas/pasākuma vērtējums
<i>Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)</i>
<p>Apakšpadome izskata valsts attīstības plānu, koncepciju, normatīvo aktu projektu profesionālās izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā un sniedz priekšlikumus to pilnveidošanā. Apakšpadome koordinē reģionālo Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības padomju darbību un piedalās profesiju standartu un izglītības programmu izstrādē un aktualizācijā.</p>
<i>Panākumu indikatori</i>
<p>Veicināts dialogs starp izglītības nodrošinātājiem un darba devējiem. No 2002.gada apakšpadome piedalās profesiju standartu, kas nosaka izglītības programmu saturu, izstrādē (2006.gadā veikta 33 standartu ekspertīze)</p>
D. Secinājumi
<i>Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?) Kādi jautājumi vēl jārisina?</i>
<p>Valsts līmenī trīspusējās sadarbības apakšpadome funkcionē diezgan efektīvi, taču reģionālajā līmenī viens no šķēršļiem ir sociālo partneru zemā motivācija iesaistīties padomju darbībā, jo valsts nenodrošina nekādu finansiālo atbalstu. Darba devēji arī nav ieinteresēti nodrošināt prakses vietas valsts finansējuma trūkuma dēļ.</p>

PROJEKTS LABKLĀJĪBAS MINISTRIJAS PĒTĪJUMI ESF NACIONĀLĀS PROGRAMMAS DARBA TIRGUS PĒTĪJUMI (2005-2007) IETVAROS
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<i>Pamatojums</i>
<p>Latvijā bija vērojams sistemātisku darba tirgus pētījumu un darbaspēka vidējā termiņa prognožu trūkums. Savukārt, profesionālai izglītībai ir grūtības efektīvi pielāgoties mainīgajām tautsaimniecības prasībām. Tā rezultātā absolventiem nepiemīt zināšanas, prasmes un kompetences, kuras nepieciešamas darba tirgū. Tradicionāli darbaspēka pieprasījums tika prognozēts, izmantojot atsevišķu nozaru pētījumus, kuri nespēj nodrošināt vispārēju situācijas analīzi. Ekonomikas ministrijas ziņojumos par Latvijas tautsaimniecības attīstību (divreiz gadā) ir ietverts tautsaimniecības attīstības izvērtējums un atsevišķas tautsaimniecības attīstības prognozes. Šos datus izmanto IZM, lai noteiktu izglītības politikas prioritātes.</p> <p>Taču šie pētījumi nenodrošināja vidējā termiņa un ilgtermiņa darbaspēka prognozes. Lai pilnveidotu darbaspēka pieprasījuma prognozēšanu un lai izpētītu ekonomikas tendences un prasības, tika uzsākta ESF Nacionālā programma <i>Darba tirgus pētījumi</i>.</p>
<i>Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi</i>
<p>Pētījumi tika veikti, lai risinātu nodarbinātības jomā identificētās problēmas un sekmētu politikas mērķu sasniegšanu. <i>Darba tirgus pētījumos</i> kā prioritāte tika noteikta cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana. Projekta <i>Labklājības ministrijas pētījumi</i> kopumā tika veikti pētījumi par 13 tēmām, ar profesionālās izglītības jautājumiem</p>

saistītie pētījumi un to mērķi ir minēti zemāk.

Augstāko un profesionālo mācību iestāžu absolventu profesionālā darbība pēc mācību beigšanas – pētījuma mērķis ir noteikt absolventu iespējas iekļauties darba tirgū iegūtajā specialitātē, noskaidrot šķēršļus un problēmjautājumus, iegūt informāciju par alternatīviem absolventu karjeras attīstības ceļiem un to cēloņiem.

Profesionālās un augstākās izglītības programmu atbilstība darba tirgus prasībām – pētījuma mērķi ir izpētīt pastāvošo sistēmu izglītības profesiju standartu izstrādāšanā un noskaidrot izglītības standartu atbilstību Latvijas profesiju klasifikatoram; noskaidrot, cik audzēkņu un studentu uzsāk un pabeidz mācības profesijās (120 profesijās); noskaidrot iemeslus, kas ietekmē attiecīgās profesijas izvēli.

Darbaspēka profesionālā mobilitāte – pētījuma mērķi ir noskaidrot reālo situāciju profesionālās mobilitātes jomā un identificēt galvenos profesionālo mobilitāti ietekmējošos faktorus; sniegt rekomendācijas situācijas uzlabošanai (valsts politikas dokumentu pilnveidošanai); izstrādāt rekomendācijas izglītības politikai profesionālās mobilitātes uzlabošanai.

Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte – mērķis ir izvērtēt Latvijas darbaspēka iekšējo un ārējo mobilitāti no darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma sabalansēšanas iespēju viedokļa kā visā valstī tā katrā no plānošanas reģioniem un izstrādāt ieteikumus aktīvo un preventīvo nodarbinātības veicināšanas pasākumu efektivitātes palielināšanai, samazinot nodarbinātības līmeņa reģionālās atšķirības.

Darba apstākļi un riski Latvijā – pētījuma mērķis ir noskaidrot situāciju darba aizsardzības jomā Latvijas uzņēmumos un izstrādāt ieteikumus darba tirgu regulējošā tiesiskā pamata pilnveidei, sociālo, ekonomisko, tehnisko, ārstnieciski profilaktisko un organizatorisko pasākumu realizēšanai.

Bezdarba un sociālās atstumtības iemesli un ilgums – pētījuma mērķis ir bezdarba un sociālās atstumtības iemeslu un ilguma analīze, noskaidrojot zema izglītības līmeņa kā sociālo atstumtību veicinoša faktora lomu, sniedzot priekšlikumus risinājumiem bezdarba un sociālās atstumtības mazināšanai.

Mērķa grupas/izglītības līmenis/sectors

Mērķa grupas ir ļoti plašas, ņemot vērā pētāmo jautājumu loku. Galvenās mērķa grupas ir darbaspēks dažādās nozarēs, profesionālās izglītības un augstākās izglītības absolventi, profesionālās izglītības un augstākās izglītības iestādes utt.

B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana

Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?

Pētījumi tika īstenoti gan valsts, gan reģionālās līmenī, gan vidējās, gan augstākās izglītības pakāpē. Projekts bija daļa no ESF Nacionālā programmas *Darba tirgus pētījumi*. Citus pētījumus programmas ietvaros koordinēja Nodarbinātības valsts aģentūra un Ekonomikas ministrija.

Galvenās iesaistītās puses

Pētījumus administrēja un organizēja Labklājības ministrija.

C. Politikas/pasākuma vērtējums

Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)

Tā kā projekts noslēdzās nesen, tā ietekmi nav iespējams pilnībā izvērtēt. Pētījumi palīdzēja izvērtēt tautsaimniecības tendences un darba tirgus stāvokli. Piemēram, tika izanalizēta augstāko un profesionālo mācību iestāžu absolventu profesionālā darbība pēc mācību beigšanas, izpētīta izglītības profesiju standartu izstrādes procedūra un to atbilstība darba tirgum, noskaidroti iemesli, kas ietekmē attiecīgās profesijas izvēli, kā arī izpētīta darbaspēka profesionālā un ģeogrāfiskā mobilitāte. Pētījums par darba apstākļiem un riskiem tiks izmantots, lai uzlabotu darba tirgus normatīvo aktu bāzi un lai realizētu sociālos, ekonomiskos, tehniskos, ārstnieciski profilaktiskos un organizatoriskos pasākumus. Citi pētījumi palīdzēs mazināt bezdarbu un sociālo atstumtību.

Pētījumu rezultātus varēs izmantoti turpmākajā izglītības ilgtermiņa plānošanas politikā, lai nodrošinātu izglītības atbilstību ekonomikas un sabiedrības prasībām.

Ziņojumi ir publicēti, informācija par projektiem un to rezultātiem ir pieejama projekta tīmekļa vietnē: <http://www.darbatirgus.gov.lv/index.php>.

Panākumu indikatori

Tā kā projekts noslēdzās nesen, to nav iespējams pilnībā izvērtēt. Kā panākumu indikatoru var minēt pētījumos iegūto datu izmantošanu izglītības politikas plānošanā.

Rezultātu integrēšana citos pasākumos

Pētījumi tika veikti kontekstā ar citām Nacionālajām programmām un rezultāti tiks iekļauti turpmākajā ilgtermiņa politikas plānošanā.

D. Secinājumi

Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?) Kādi jautājumi vēl jārisina?

- Darba devēji uzskata, ka absolventu praktiskās prasmes ir nepietiekamas, savukārt, teorētiskās zināšanas ir apmierinošas.
- Darba devēji nav motivēti nodrošināt audzēkņiem prakses vietas valsts finansējuma trūkuma dēļ.
- Profesiju standartu izstrāde ir sarežģīts un laikietilpīgs process.

5.3. Uzņēmumu darbinieku apmācība

5.3.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Saskaņā ar LR Centrālās statistikas pārvaldes veiktā apsekojuma *Arodmācība uzņēmumos* datiem 2005.gadā darbinieku apmācība tika organizēta 36% uzņēmumu. Dati liecina, ka darbinieku apmācība regulāri tiek rīkota 85% lielos uzņēmumos, kuros ir 250 un vairāk darbinieku, kuri veido personāla attīstības plānus, mācību centrus un kuriem ir finansiālas iespējas organizēt apmācības. Savukārt, tikai mazāk par trešdaļu uzņēmumos ar salīdzinoši nelielu darbinieku (10-49) skaitu tiek regulāri organizēta darbinieku apmācība.

Salīdzinot ar iepriekšējā apsekojuma datiem, var secināt, ka uzņēmumi ir samazinājuši aktivitātes darbinieku apmācību organizēšanā. Ja 1999.gadā darbinieku apmācību organizēja 53% Latvijas uzņēmumu, tad 2005.gadā – 36%. Ievērojami vairāk par darbinieku apmācību rūpējas uzņēmumos, kuri nodarbojas ar finansu starpniecību (63%), turpretī, visretāk – viesnīcu un restorānu nozarē (32%).

30% no uzņēmumu kopējā skaita (1999.gadā – 26%) nodrošina apmācību kursus, kurus parasti organizē nodalīti no aktīvās darba vietas un kuriem ir speciāli veidotas

programmas. Uzņēmumi vairāk izmanto iespējas piedalīties ārējos, nevis iekšējos apmācībuursos. Kursus, kurus organizē citi uzņēmumi/organizācijas, 2005.gadā izmantoja 29% no kopējā uzņēmumu skaita, bet 6,7% izmantoja apmācību, ko organizē pašā uzņēmumā. 27% uzņēmumu pielietoja citas apmācību formas (apmācība darba procesā, apmācība, izmantojot darba maiņu u.c.). Kā liecina apsekojumā iegūtie dati, apmācībuursos 2005.gadā faktiski piedalījās 15% no kopējā darbinieku skaita uzņēmumos, kas ir par 10% mazāk nekā 1999.gadā.

Latvijā mācekļu sistēma nelielā mērogā pastāv galvenokārt amatniecības sektorā tradicionālajās profesijās. Amatniecības izglītības struktūru un kvalifikāciju piešķiršanu regulē likums *Par amatniecību* (1993). Galvenā iesaistītā organizācija ir Latvijas Amatniecības kamera, kura profesionāla amatnieku pašpārvaldes organizācija un kura savu iespēju robežās veicina amatu un amatniecības attīstību Latvijā.

Mācekļu sistēmā ir iespējams iegūt zeļļa un meistara kvalifikāciju apliecināšos dokumentus. Zeļļa eksāmens sastāv no divām daļām: zeļļa darbs un darba paņēmieni, kā arī teorētisko amata zināšanu pārbaude. Meistara kvalifikācija tiek piešķirta pēc eksāmena. Nav izveidoti mehānismi, lai nodrošinātu iespēju turpināt mācības citā izglītības formā mācekļiem, kuri ir pārtraukuši mācības pirms programmas beigām.

5.3.2. Politikas pasākumu piemēri

Skatīt 3.4.2. nodaļu par *Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai* (2005-2007).

Skatīt 3.4.2. nodaļā piemēru par Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomi (kopš 2000.gada).

5.4. Darba tirgus prasmju un kompetenču integrēšana profesionālās izglītības nodrošinājumā

5.4.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Darba devēji ir iesaistījušie profesiju standartu izstrādē un ekspertīzē, kā arī izglītības programmu kvalitātes novērtēšanā, piedaloties akreditācijas komisijās un kvalifikācijas eksāmenu komisijās. Profesiju standarti nosaka konkrētajā profesijā veicamos pienākumus un profesionālās kvalifikācijas saturu. Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes (PINTSA) uzdevums ir veicināt sadarbību starp valdību, darba devēju un darbinieku organizācijām (arodbiedrībām) par izglītības un nodarbinātības jautājumiem. Vairāk par PINTSA skatīt pirmo piemēru 5.2.2. nodaļā.

Profesiju standartu un izglītības programmu veidošanas metodikas izstrāde bija viens no projekta *Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai* (2005-2007) uzdevumiem. Vairāk informācijas par šo projektu skatīt 3.4.1. un 3.4.2. nodaļas.

Taču pietrūkst sistemātisku darba tirgus pētījumu un vidējā termiņa darbaspēka pieprasījuma prognožu. Vienlaicīgi strauji augošā rūpniecībai trūkst darbaspēka vai pieejamam darbaspēkam pietrūkst vajadzīgās prasmes. Tradicionāli darbaspēka pieprasījums tiek prognozēts divos veidos:

- Ministrijas, nozaru organizācijas un citas valsts institūcijas un nevalstiskās organizācijas veic atsevišķus pētījumus. Pētījumus izmanto, lai izvērtētu situāciju konkrētos sektoros un nozarēs, IZM var aktualizēt izglītības prasības šīm profesijām un pilnveidot attiecīgos profesiju standartus.

- Ekonomikas ministrija divreiz gadā – jūnijā un decembrī – publicē *EM Ziņojumus par Latvijas tautsaimniecības attīstību*. Ziņojumos tiek ietverts tautsaimniecības attīstības izvērtējums un atsevišķas tautsaimniecības attīstības prognozes. Dati par nodarbinātības izmaiņām parāda nepieciešamību pēc atsevišķām profesijām, kā arī kuras izglītības programmas būs vajadzīgas. Ministrija saskaņo rezultātus ar reģionālām padomēm un pašvaldībām, lai veidotu valsts tautsaimniecības prasībām atbilstošu izglītības piedāvājumu.

Vienotā programmdokumenta un programmas papildinājuma 2004.–2006.gadam prioritātes *Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana* ietvaros veidotās Nacionālās programmas *Darba tirgus pētījumi* (2005-2007) atklātie projekti aptvēra vairākus pētījumus, piemēram, *Cilvēkresursu potenciāla noteikšana Latvijas mašīnbūves un metālapstrādes nozarē, un stratēģijas izstrāde jauno speciālistu piesaistei šajā nozarē, pielietojot reklāmas pasākumus un motivēšanas shēmas* (2005). Tika veikts pētījums arī par nodarbinātības iespējām cilvēkiem ar īpašām vajadzībām minētajā nozarē.

5.4.2. Politikas pasākumu piemēri

Skatīt 3.4.2. nodaļā piemēru par Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomi (kopš 2000.gada) un

par projektu *Labklājības ministrijas pētījumi* ESF Nacionālās programmas *Darba tirgus pētījumi* (2005-2007) ietvaros.

6. PĀRVALDE UN FINANSĒŠANA

6.1. Valsts politikas konteksts par profesionālās izglītības pārvaldi un finansēšanu

Institūciju, kuras ir atbildīgas par profesionālās izglītības administrāciju, kompetenci nosaka *Profesionālās izglītības likums* (1999): Ministru Kabinets, Izglītības un zinātnes ministrija un tās Profesionālās izglītības un tālākizglītības departaments, kā arī Profesionālās izglītības administrācija. Minētās institūcijas atbild arī par profesionālās tālākizglītības organizēšanu.

Profesionālās izglītības iestādes iedala pēc to piederības: valsts, pašvaldības un privātās skolas. Profesionālā izglītība ir bez maksas pilna laika audzēkņiem valsts vai pašvaldības skolās. Audzēkņi arī saņem stipendiju, kuras apjomu nosaka MK. Pašvaldību un privāto skolu skaits ir diezgan neliels, bet privāto iestāžu skaits ir pieaudzis, t.i. 1999./2000.m.g. 4,1% no kopējā skolu skaita un 2005./2006.m.g. 15,5%.

Sākotnējās profesionālās izglītības finansēšanu nosaka *Izglītības likums* (1998), *Profesionālās izglītības likums* (1999), likums *Par amatniecību* (1993) un MK noteikumi, kā arī konkrēto profesionālo izglītības iestāžu nolikumi. Pašlaik (2008) tiek izstrādāts jauns *Profesionālās izglītības likums*.

Subsīdijas izglītībai tiek piešķirtas no valsts pamatbudžeta, no pašvaldībām un privātiem avotiem. Valsts subsīdiju apjomu nosaka MK atbilstoši audzēkņu skaitam un ar izmaksu minimumu uz vienu audzēkni. Šī normatīvā finansēšana profesionālajā izglītībā tika ieviesta 2000.gadā. Izglītības iestādes katru gadu veido finansējuma pieprasījumu. Pēc valsts budžeta apstiprināšanas skolas saņem finansējumu un izmanto to izglītības programmu īstenošanai atbilstoši normatīvajiem aktiem.

Tā kā lielākā daļa profesionālās izglītības iestāžu ir valsts pakļautībā, valsts budžets ir galvenais finansējuma avots. Kopējais budžets profesionālai izglītībai 2005.gadā bija LVL 31 741 288 (2000.gadā LVL 30,2 miljoni). Profesionālās izglītības iestāžu finansējumu veidoja 88,1% subsīdiju no valsts pamatbudžeta (LVL 27 978 886) un 11,9% pašu ieņēmumi (profesionālās izglītības iestāžu piedāvātie maksas pakalpojumi, LVL 3 762 402 apjomā). 2005.gadā 42% no profesionālās izglītības iestādēm piešķirtā finansējuma bija kārtējiem izdevumiem un tikai 4% bija kapitālieguldījumiem. Atalgojuma izdevumi veido lielāko daļu no izdevumiem (54%).

Saskaņā ar *Izglītības attīstības koncepcijā 2002.-2005.gadam* noteiktajiem virzieniem izglītības iestādes, kas atradās Labklājības ministrijas, Veselības ministrijas un Zemkopības ministrijas pakļautībā, no 2004.gada jūlija bija jānodod IZM padotībā, kas palīdzēja vienkāršot profesionālās izglītības pārvaldi un finansēšanu.

6.2. Administratīvajās/institūciju struktūrās veiktās pārmaiņas

6.2.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Ministru Kabinets, Izglītības un zinātnes ministrija un tās Profesionālās izglītības un tālākizglītības departaments, kā arī Profesionālās izglītības administrācija atbild gan par sākotnējās profesionālās izglītības, gan par profesionālās tālākizglītības organizēšanu.

Ministru Kabinets nosaka valsts politikas un stratēģijas jautājumus profesionālajā izglītībā, finansē profesionālās izglītības nodrošinātājus saskaņā ar IZM izveidotajiem

kritērijiem, nosaka valsts atzītu profesionālās kvalifikācijas dokumentu formu, izsniegšanas kritērijus un kārtību, kā arī nosaka ārvalstu kvalifikāciju atzīšanas kārtību. Izglītības un zinātnes ministrija izstrādā galvenos profesionālās izglītības normatīvos aktus un akreditē izglītības iestādes, veido un aktualizē profesiju standartu reģistru, izstrādā priekšlikumus un noteiktā kārtībā iesniedz pieprasījumu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanai, organizē profesionālās orientācijas un karjeras izglītības ieviešanu izglītībā, pieņem darbā IZM padotībā esošo profesionālās izglītības iestāžu vadītājus.

IZM Profesionālās izglītības un tālākizglītības departaments veido valsts politiku un stratēģiju profesionālajā izglītībā. Departaments virza, plāno un koordinē profesionālās izglītības attīstību un pārrauga profesionālās izglītības nodrošinātājus. Departaments sadarbojas ar darba devēju organizācijām un arodbiedrībām un nodrošina tehnisko atbalstu Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomei. Trīspusējās sadarbības apakšpadome tika izveidota 2000.gadā, lai nodrošinātu saskaņotu darbību un politiku profesionālajā izglītībā starp valdību, darba devējiem un darbiniekiem (skatīt 5.2.2.). departaments arī nodrošina, ka valsts politika atbilst ES prasībām, un piedalās starptautisku līgumu izstrādē.

Profesionālās izglītības administrācija, kura ir IZM padotības iestāde, organizē profesionālās izglītības iestāžu, eksaminācijas centru un profesionālās izglītības programmas akreditāciju; piedalās profesiju standartu un profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura un metodikas izstrādē; pārrauga mācību un eksaminācijas centru darbību; un organizē profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītību un profesionālo pilnveidi.

Labklājības ministrijas padotībā esošās Nodarbinātības valsts aģentūras (1991) galvenā funkcija ir īstenot nodarbinātības politiku un programmas bezdarbniekiem. Labklājības ministrija un tās Darba departaments atbild par aktīvās un pasīvās darba tirgus politikas veidošanu.

Kopš 2002.gada saistībā ar pievienošanās Eiropas Savienībai procesu ir veikta virkne reformu. Tika īstenota *Izglītības attīstības koncepcija 2002.-2005.gadam*, kā arī *Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programma 2003.-2005. gadam* ar mērķi attīstīt profesionālās izglītības sistēmu atbilstoši darba tirgus prasībām, sekmēt nodarbinātību, atbalstīt ES cilvēku resursu attīstības konceptuālajām nostādnēm un veicināt darbaspēka konkurētspēju ES mērogā. Viena no trim programmas apakšprogrammām bija *Profesionālās izglītības sistēmas vadība un izglītības izmaksu efektivitāte*, kuras mērķis bija vienkāršot toreizējo profesionālās izglītības pārvaldes sistēmu un sekmēt efektīvu finanšu un materiālo resursu izmantošanu.

Lai gan profesionālās izglītības pārvaldes problēma tika konstatēta 90-to gadu vidū, profesionālās izglītības iestādes palika vairāku ministriju pakļautībā, t.i. IZM, Labklājības ministrija, Veselības ministrija, Kultūras ministrija, Zemkopības ministrija un Aizsardzības ministrija. Visas ministrijas darbojās neatkarīgi, piešķīra finansējumu, plānoja un veidoja savu pārvaldes tīklu, organizēja izglītības programmu izstrādes grupas, veidoja kvalitātes nodrošināšanas mehānismus un nodarbojās ar audzēkņu uzņemšanas jautājumiem. Iegūt saskanīgu informāciju par profesionālo izglītību un pieņemt vienotu lēmumu bija diezgan ievērojams izaicinājums, tādēļ bija vērojama finansējuma un cilvēkresursu pārklāšanās un iracionāla izmantošana.

Saskaņā ar MK lēmumu, kurš sekoja *Izglītības attīstības koncepcijai 2002.-2005.gadam*, no 2004.gada jūlija profesionālās izglītības iestādes vai profesionālās koledžas, kuras bija Labklājības ministrijas (1), Veselības ministrijas (6) un Zemkopības ministrijas (34) pakļautībā, tika nodotas IZM padotībā. Reorganizācija sekmēja profesionālās izglītības pārvaldes vienkāršošanu un finanšu un materiālo resursu efektīvāku izmantošanu profesionālajā izglītībā. Skolu optimizācijas procesa rezultātā 2003. un 2004.gadā samazinājās valsts izglītības iestāžu skaits.

6.2.2. Politikas pasākumu piemēri

IZGLĪTĪBAS IZMAKSU EFEKTIVITĀTE (2002-2005)
A. Īss politikas/pasākuma satura izklāsts
<p>Šis pasākums ir daļa no izglītības plānošanas dokumenta <i>Izglītības attīstības koncepcijai 2002.-2005.gadam</i> (2002). Šim virzienam bija sekojoši uzdevumi:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vispārējās izglītības iestāžu tīklu optimizēšana• Izglītības iestāžu uzturēšanas izmaksu efektivitātes paaugstināšana• Vienotas izglītības sistēmas vadības nodrošināšana• Izglītības finansēšanas normatīvo principu attīstīšana un līdzekļu izlietojuma pārskatāmības nodrošināšana.
Pamatojums
<p>Saskaņā ar <i>Izglītības attīstības koncepciju 2002.-2005.gadam</i> (2002) pārmaiņas izglītībā veic, izmantojot galvenokārt valsts finansu resursus. Nepietiekami efektīva izglītībā ieguldīto finansu līdzekļu izmantošana var ierobežot izglītības kvalitātes un pieejamības iespējas. Izmaksu efektivitātes paaugstināšana ir iespējama visās izglītības pakāpēs un veidos. Deviņdesmito gadu vidū noteikto mērķi, t.i. optimizēt vēsturiski mantoto vispārējās izglītības iestāžu tīklu, sekmīgi īstenoja vairākos rajonos. Šis uzdevums saglabāja savu aktualitāti arī attīstības posmā no 2002.-2005.gadam. Optimizācijas process attiecas uz skolēnu un skolotāju skaita attiecību, nodrošinot klašu piepildījumu un izglītības kvalitāti. Profesionālās izglītības pārvaldes sistēma bija sadrumstalota, jo profesionālās izglītības iestādes atradās sešu ministriju padotībā (IZM, Labklājības ministrija, Veselības ministrija, Kultūras ministrija, Zemkopības ministrija un Aizsardzības ministrija).</p> <p>Tāpēc viens no <i>Izglītības attīstības koncepcijas 2002.-2005.gadam</i> (2002) galvenajiem mērķiem un rīcības virzieniem bija vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizēšana, lai sekmētu izglītības pārvaldes kvalitāti un pilnveidot finansējuma izlietošanas efektivitāti.</p> <p>Vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizēšana tika īstenota, decentralizējot izglītības sistēmas pārvaldi, t.i. vispārējās izglītības iestādes tika nodotas pašvaldību pārziņā. Lai panāktu optimālu klašu piepildījumu vairumā izglītības iestāžu, kā arī finansu līdzekļu racionālāku izlietojumu, jānodrošina izglītības iestāžu, kas īsteno pilnu vai daļēju pamatizglītības programmu, atrašanos iespējami tuvu bērnu dzīvesvietai, vienlaikus lauku teritorijās attīstot lielākas vidusskolas ar vismaz 100 vidusskolēniem, kas spētu piedāvāt vismaz divas vidējās izglītības programmas un nodrošināt izglītojamos ar dienesta viesnīcām un transportu.</p> <p>Izglītības iestāžu uzturēšanas izmaksu efektivitātes paaugstināšanu varēja realizēt, atjaunojot infrastruktūru. Izglītības sistēmas attīstības projekta ietvaros tika izstrādāta metodika un īstenoti renovācijas un siltināšanas darbi un energoefektivitātes pasākumi 74 izglītības iestādēs. Izmantojot izstrādāto metodiku, šis darbs bija jāturpina no 2002.-2005.gadam, ieguldot valsts investīcijas un piesaistot ārvalstu institūciju finansiālos līdzekļus.</p> <p>Lai nodrošinātu vienotas izglītības sistēmas vadību, izglītības iestādes bija jānodod vienas ministrijas padotībā. Pirms aktivitātes ieviešanas sešas ministrijas neatkarīgi plānoja izglītības iestāžu tīklu, audzēkņu uzņemšanu, finansu resursus, izstrādāja programmu saturu un veica kvalitātes kontroli. Tādēļ tika apgrūtināta vienotas informācijas iegūšana, kopēju lēmumu pieņemšanas procedūra bija laikietilpīga. Izglītības iestāžu tīkla sadrumstalotība</p>

radīja funkciju pārklāšanos, ierobežotie finansu un personāla resursi tika izmantoti neracionāli.

Izglītības finansēšanas normatīvo principu attīstīšana un līdzekļu izlietojuma pārskatāmības nodrošināšana prasīja izglītības programmu izvērtēšanu un finansējuma izlīdzināšanu starp līdzīgām programmām. Kopš 2002.gada tika sākti noslēgt nozaru ministriju un augstskolu līgumus par speciālistu sagatavošanu un par studiju vietu skaitu.

Mērķi un un/vai izmērāmie uzdevumi

Viens no trim Konceptijas mērķiem bija paaugstināt izglītības izmaksu efektivitāti visās izglītības pakāpēs un veidos.

Lai optimizētu vispārējās izglītības iestāžu tīklu, bija jāveicina racionāla izglītības iestāžu tīkla plānošana sadarbībā ar pašvaldībām, kā arī optimāls klašu piepildījums. Lauku rajonos izglītības iestādes jānodrošina ar transportu.

Lai paaugstinātu izglītības iestāžu uzturēšanas izmaksu efektivitāti, bija jāpasagatavo jauns ārvalstu institūciju kredītu izglītības sistēmas attīstības projekts, kā arī jāveic izglītības iestāžu renovācija un siltināšana, izmantojot valsts investīciju programmas un pašvaldību budžeta līdzekļus.

Lai nodrošinātu vienotas izglītības sistēmas vadību, visas valsts profesionālās vidējās izglītības iestādes bija jānodod vienas ministrijas padotībā. Taču izglītības iestādēm, kurās saskaņā ar tiesību aktiem mācības un dienestu regulē dienesta reglamenti, jāpaliek attiecīgo dienestu pakļautībā. Vispārīzglītojošās internātskolas jāpārveido par skolām ar dienesta viesnīcām.

Lai attīstītu izglītības finansēšanas normatīvo principu un nodrošinātu līdzekļu izlietojuma pārskatāmību, bija nepieciešams izlīdzināt līdzīgu izglītības programmu izmaksas, nodrošināt programmu minimālo izmaksu normatīva izpildi profesionālajā izglītībā, sākt pāreju no minimālā izmaksu normatīva uz optimālo, kā arī izstrādāt metodisku valsts pasūtījuma noteikšanai profesionālajā izglītībā. Tāpat bija nepieciešams attīstīt ilgtermiņa līgumattiecības starp ministrijām un augstskolām, kā arī izstrādāt un ieviest augstskolu darbības kontroles indikatoru sistēmu.

Mērķa grupas/izglītības līmenis/sectors

Šis darbības virziens tika ieviests gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā, kā arī pamata, vidējās un augstākās izglītības līmenī. Mērķa grupas bija izglītības iestādes, pašvaldības un sešas ministrijas, kuru padotībā bija profesionālās izglītības iestādes, t.i. IZM, Labklājības ministrija, Veselības ministrija, Kultūras ministrija, Zemkopības ministrija un Aizsardzības ministrija

Ieviešanas statuss

Izglītības attīstības koncepcijas 2002.-2005.gadam (2002) rīcības virzieni tika realizēti laika posmā no 2002.-2005.gadam. dažas no aktivitātēm tika turpinātas vēlākajos gados un ir iekļautas plānošanas periodā no 2007.-2013.gadam.

B. Politikas/pasākuma darbība un īstenošana

Darbības līmenis. Vai tā ir izolēta politika/pasākums vai daļa no plašākas izglītības/nodarbinātības/sociālās politikas pieejas?

Kā minēts iepriekš, šis pasākums bija daļa no *Izglītības attīstības koncepcijas 2002.-2005.gadam* (2002), kas minētajā periodā bija galvenais izglītības plānošanas dokuments, tādējādi tas noteica galvenās vadlīnijas izglītības attīstībai valsts un reģionālā līmenī.

<i>Galvenās iesaistītās puses</i>
Galvenā iesaistītā puse pasākumā bija Izglītības un zinātnes ministrija.
C. Politikas/pasākuma vērtējums
<i>Ietekmes novērtējums (ieskaitot izvērtēšanas pētījuma rezultātus)</i>
2005.gadā IZM padotībā bija 11 augstākās izglītības iestādes un 13 koledžas. Veselības ministrija nodeva IZM sešas profesionālās izglītības iestādes vai uz to bāzes izveidotās koledžas; un Zemkopības ministrija nodeva daļu no savā padotībā esošajām profesionālās izglītības iestādēm vai uz to bāzes izveidotās koledžām (34), kā arī Labklājības ministrija nodeva vienu profesionālās izglītības iestādi.
<i>Panākumu indikatori</i>
Profesionālās izglītības pārvalde lielā mērā ir nodota IZM kompetencē.
<i>Rezultātu integrēšana citos pasākumos</i>
Tā kā pasākums tika ieviests kā daļa no izglītības plānošanas dokumenta, aktivitātes tika realizētas kopējās valsts sociālekonomiskās attīstības politikas kontekstā. Aktivitāšu īstenošana tika izvērtēta un iekļautas plānošanas periodā no 2007.-2013.gadam. Pašvaldības savas kapacitātes robežās nodrošina skolēniem transportu.
D. Secinājumi
<i>Sastaptie un pārvarētie šķēršļi (kas neizdevās un kāpēc?)</i>
Laika posmā no 2002.-2005.gadam Izglītības un zinātnes ministrijas pakļautībā netika nodota neviena augstskola, jo netika panākta vienošanās. Plānoto pasākumu pilnīgu īstenošanu kavēja reģionālās reformas lēnā gaita, nelīdzsvarotā izglītības iestāžu infrastruktūra, kā arī valsts uzņēmējdarbības grūti prognozējamā attīstība. Skolēnu skaitam katru gadu samazinoties par 12 tūkstošiem, vidējais skolēnu skaits klasē samazinās. Skolēnu skaita samazināšanās un urbanizācijas tendences ievērojami sadārdzina izglītības pakalpojumus lauku rajonos. Kā pārvaramais šķērslis jāmin nevienmērīgais skolu izvietojums reģionos. Pieaug skolu skaits, kurās mācās mazāk nekā 150 skolēnu, kas palielina izmaksas uz vienu skolēnu.
<i>Kādi jautājumi vēl jārisina?</i>
Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.–2013.gadam (2006) minēts, ka iepriekšējā plānošanas periodā augstākās izglītības iestādes bija jānodod IZM padotībā, taču netika panākta vienošanās. Jāmazina infrastruktūras un finansu un cilvēkresursu atšķirības pa reģioniem.

6.3. Profesionālās izglītības finansēšanas kārtībā ieviestās pārmaiņas

6.3.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Sākotnējo profesionālo izglītību galvenokārt finansē valsts. Profesionālās izglītības finansēšanu pārzina vairākas ministrijas:

- Izglītības un zinātnes ministrija izstrādā priekšlikumus un noteiktā kārtībā iesniedz pieprasījumu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanai, no iegūtā finansējuma piešķir

finansējumu profesionālās izglītības iestādēm savā pakļautībā un to atbalsta institūcijām.

- Citas ministrijas izstrādā priekšlikumus un noteiktā kārtībā iesniedz pieprasījumu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanai, finansē savā padotībā esošās profesionālās izglītības iestādes un profesionālās izglītības atbalsta iestādes no šim nolūkam piešķirtajiem līdzekļiem; kā arī sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju, citām valsts institūcijām un pašvaldībām organizē savā padotībā esošo profesionālās izglītības iestāžu pedagogu tālākizglītību.

Izglītības attīstības koncepcijas 2002.-2005.gadam (2002) ietvaros Veselības ministrijas, Zemkopības ministrijas, Labklājības ministrijas padotībā esošās profesionālās izglītības iestādes vai uz to bāzes izveidotās koledžas no 2004.gada jūlija tika nodotas Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā, kas palīdzēja vienkāršot toreizējo profesionālās izglītības pārvaldes sistēmu un sekmēt efektīvu finanšu un materiālo resursu izmantošanu.

Profesionālās izglītības likums (1999) saskaņā ar Izglītības likumu un citiem normatīviem aktiem un attiecīgās profesionālās izglītības iestādes nolikumu nosaka kārtību, kā tiek finansētas profesionālās izglītības iestādes:

- Izglītības un zinātnes ministrija un nozaru ministrijas nosaka valsts finansēto vietu skaitu valsts, pašvaldību un privāto izglītības iestāžu akreditētajās profesionālajās izglītības programmās.
- Centralizēto profesionālo kvalifikācijas noslēguma eksāmenu izmaksas un citas ar profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu saistītās izmaksas sedz no to iestāžu finanšu līdzekļiem, kurās audzēknis apgūst attiecīgo profesionālās izglītības programmu.
- Profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā no valsts budžeta sedz audzēkņiem ar speciālām vajadzībām, ja viņi atrodas speciālās izglītības vai sociālās un pedagoģiskās korekcijas iestādē, kā arī notiesātajiem, ja viņi atrodas brīvības atņemšanas vietā.
- Privātajās profesionālās izglītības iestādēs maksu par profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvu nosaka to dibinātāji.
- Prakses laikā obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas audzēkņiem sedz no tās izglītības iestādes finanšu līdzekļiem, kurā audzēknis apgūst attiecīgo profesionālās izglītības programmu.

Profesionālās izglītības iestādes atkarībā no to piederības finansē valsts, pašvaldības vai privātie avoti. Valsts budžets ir galvenais finansējuma avots, jo audzēkņu skaits pašvaldības un privātajās izglītības iestādēs ir salīdzinoši neliels. Statistikas dati par 2004./2005.m.g. liecina, ka pašvaldību profesionālās izglītības iestādes apmeklēja 2,9% no visiem audzēkņiem, savukārt, privātās skolas – 3,9%, t.i. 93,2% no audzēkņiem mācās valsts skolās. Privāto skolu finansējumu veido ārvalstu finansējums, mācību maksa, kas ir galvenais finansējuma avots, un citi avoti.

Stipendijas sākotnējā profesionālajā izglītībā nosaka MK *Noteikumi par stipendijām* (1995, 2002, 2004). Noteikumi noteica vidējo stipendijas apjomu profesionālās izglītības audzēkņiem un augstākās izglītības studentiem – LVL 9 mēnesī. No 2002.gada stipendijas apmērs ir pieaudzis. Saskaņā ar noteikumu grozījumiem (2006.gada aprīlis) sākot no 2007.gada janvāra, stipendija katram profesionālās izglītības audzēknim tika noteikta vidēji LVL 20 mēnesī.

Tikai augstākās izglītības līmeņa studenti var pieteikties studiju kredītam. Studiju kredītu piešķiršana no valsts budžeta tika ieviesta 1999.gadā, kontrakti ar studentiem tika noslēgti, sākot no 2000.gada jūlija. Sākot no 2001.gada septembra studiju kredīti tiek piešķirti no kredītiestāžu līdzekļiem ar valsts galvojumu. Augstākās izglītības studenti var saņemt divu

veidu kredītus: lai segtu studiju programmas izmaksas un personīgiem izdevumiem studiju laikā.

Saskaņā ar *Augstskolu likumu* (1995) akreditētas pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas studenti var saņemt studiju kredītu no valsts budžeta vai kredītiestādes ar valsts galvojumu. Kārtību, kādā tiek piešķirts un atmaksāts studiju kredīts un studējošo kredīts no valsts budžeta līdzekļiem, kā arī studiju un studējošo kredīti no kredītiestāžu līdzekļiem ar valsts galvojumu, nosaka saistītie MK noteikumi.

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, valsts gada budžets par pieaugušo izglītību ir lēnām pieaudzis pēc samazinājuma 2002.gadā. pieaugušo izglītībai ir vairāki finansu avoti: dalības maksa, darba devēju atbalsts, nevalstisko organizāciju ieguldījumi, maksājumu no pašvaldībām un valsts budžeta. Ievērojamo finansējuma pieaugumu 2005.gadā ir saistīts ar Nodarbinātības valsts aģentūras finansējuma pieaugumu, īstenojot struktūrfondu projektus.

Pēc 2000.gada grozījumiem likumā *Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam* (1999) tika ierobežoti līdzekļi aktīviem darba tirgus pasākumiem (sevišķi izglītības pasākumiem), kad tika noteikts 10% sliekšnis no speciālā nodarbinātības budžeta, kuru var piešķirt aktīviem pasākumiem. Tā rezultātā strauji samazinājās resursi profesionālai izglītībai un pārkvalifikācijai bezdarbniekiem.

Izglītības attīstības koncepcija 2002.-2005.gadam (2002) paredzēja nodrošināt programmu minimālo izmaksu normatīva izpildi profesionālajā izglītībā un veicināt ilgtermiņa sadarbību starp ministrijām un augstākās izglītības iestādēm. Viens no uzdevumiem bija finansējuma izlīdzināšana starp līdzīgām programmām un pāreja no minimālā izmaksu normatīva uz optimālo sāksana.

Tomēr koncepcijas īstenošanas laikā profesionālās izglītības finansējums ir samazinājies no 0,61% uz 0,51% no IKP. Izglītības programmu izvērtēšanu un finansējuma izlīdzināšanu starp līdzīgām programmām aizkavēja nepietiekami dinamiska pāreja uz normatīvo finansēšanas sistēmu. Valsts budžeta dotācijas apjoms 2004.gadā bija 70% no valdības apstiprinātā profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimuma uz vienu audzēkni izpildei nepieciešamā apjoma.

Viena no trim *Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programmas 2003.-2005.gadam* (2003) apakšprogrammām bija *Profesionālās izglītības sistēmas vadība un izglītības izmaksu efektivitāte*, kuras mērķis bija vienkāršot toreizējo profesionālās izglītības pārvaldes sistēmu un sekmēt efektīvu finanšu un materiālo resursu izmantošanu.

6.3.2. Politikas pasākumu piemēri

Skatīt 6.2.2. nodaļā piemēru par *Izglītības izmaksu efektivitāti* (2002-2005).

6.4. Partneru iesaistīšanās veicināšana profesionālās izglītības veidošanā

6.4.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA) veicina dialogu starp valdību, darba devēju un darbinieku organizācijām (arodbiedrībām) par izglītības un nodarbinātības jautājumiem. Sadarbību reģionālā līmenī sekmē četras Reģionālās trīspusējās sadarbības padomes. Vairāk informācijas 5.2. nodaļā.

Aktīvāk stiprināt saikni starp izglītību un darba tirgu ir uzsvērts gan *Izglītības attīstības koncepcijā 2002.-2005.gadam* (2002), gan *Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam* (2006). Detalizētāku aprakstu par izglītības un darba tirgus sadarbību

skatīt 5.1. un 5.2. nodaļās. Profesionālās izglītības kvalitāte un sadarbība sociāliem partneriem bija galvenie risināmie jautājumi projektā *Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai* (2005-2007), par kuru vairāk rakstīts 3.4.2. nodaļā.

Saskaņā ar galveno izglītības plānošanas dokumentu laika posmā no 2002.-2005.gadam, *Izglītības attīstības koncepciju 2002.–2005. gadam*, divi no uzdevumiem bija iesaistīt darba devējus tālākizglītības finansēšanā un nodrošināt sadarbību starp darba devējiem un valsti, veidojot izglītības programmas.

6.4.2. Politikas pasākumu piemēri

Skatīt 3.4.2. nodaļu par *Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai* (2005-2007).

7. ES INSTRUMENTI UN ĢEOGRĀFISKĀ MOBILITĀTE PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

7.1. Valsts politikas konteksts, ieviešot un izplatot ES instrumentus – EKI, ECVET un Europass – un ģeogrāfiskās mobilitātes sekmēšanas profesionālajā izglītībā

Nav iespējams izvērtēt politikas attīstību saistībā ar ES instrumentiem EKI un ECVET Latvijā, jo šie instrumenti vēl nav ieviesti. Minētos instrumentus plānots ieviest ar jauno *Profesionālās izglītības likumu* un jauno *Augstākās izglītības likumu*.

No 1998.gada ģeogrāfiskā mobilitāte profesionālajā izglītībā tiek sekmēta Leonardo da Vinci programmas ietvaros. Leonardo da Vinci programmas īstenošanu pārrauga Valsts izglītības attīstības aģentūra.

2001.gadā tika pieņemts likums *Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu*, kurš nosaka profesionālo kvalifikāciju atzīšanas kārtību reglamentētajām profesijām, kas iegūtas ārvalstīs (ne tikai ES valstīs) un kurš palīdzēja nodrošināt juridisko bāzi mobilitātes sekmēšanai.

No 2005.gada Nacionālais Europass centrs (NEC), kas atrodas Akadēmiskā informācijas centra (AIC) pakļautībā, ir īsteno uzdevumus, kurus ir noteikusi Eiropas Komisija, piemēram, koordinēt Europass dokumentu saņemšanu un sekmēt Europass dokumentu izmantošanu..

7.2. Kvalifikāciju salīdzināmības sekmēšana starp dažādiem nacionāliem, reģionāliem vai nozaru kontekstiem un to savienojamība nākotnē ar EKI

7.2.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Latvijas profesionālās kvalifikācijas sistēmas pielīdzināšana EKI jau ir sākusies. Augstākās izglītības līmenī sistēma jau ir izveidota; juridiski tā tiks ieviesta ar jauno Augstākās izglītības likumu. Profesionālajā izglītībā NKI tiks integrēta ar jauno *Profesionālās izglītības likumu*.

Saskaņā ar *Profesionālās izglītības likumu* (1999) profesionālām kvalifikācijām ir pieci līmeņi:

- pirmais kvalifikācijas līmenis (ISCED 2) – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt vienkāršus uzdevumus noteiktā praktiskās darbības sfērā, piemēram, pavāra palīgs, galdnieks;
- otrais kvalifikācijas līmenis (ISCED 3) – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu (galdnieks, frizieris, pavārs, metinātājs);
- trešais kvalifikācijas līmenis (ISCED 3) – paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana (dažādi tehniķi, automašīnu mehāniķis, viesnīcu servisa speciālists);
- ceturtais kvalifikācijas līmenis (ISCED 5) – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt un vadīt citu speciālistu darbu;

- piektais kvalifikācijas līmenis (ISCED 5) – noteiktas nozares speciālista augstākā kvalifikācija, kas dod iespēju plānot un veikt arī zinātniskās pētniecības darbu attiecīgajā nozarē.

7.3. Kvalifikāciju pārneses un uzkrāšanas sekmēšana starp dažādiem nacionāliem, reģionāliem vai nozaru kontekstiem un ECVET ieviešanas tālākā veicināšana

7.3.1. Politikas attīstība no 2002.gada

Pašlaik (2008.gadā) tiek izstrādāts jauns Profesionālās izglītības likums; plānots, ka šis likums paredzēs Eiropas kredītu pārneses sistēmas profesionālajā izglītībā un apmācībā iekļaušanu nacionālajā izglītības sistēmā.

7.4. Europass sekmēšana un sinerģijas ar EKI un ECVET nodrošināšana

7.4.1. Politikas attīstība no 2005.gada, ieviešot un sekmējot Europass

Latvijā kā ES dalībvalstī, 2005.gadā tika izveidots Nacionālais Europass centrs (NEC), lai koordinētu Europass dokumentu saņemšanu un sekmētu Europass dokumentu izmantošanu, kā arī īstenotu vairākus atbalsta pasākumus.

Latvijas NEC sadarbojas ar nodarbinātības dienestiem un darbā iekārtošanas aģentūrām, lai ievietotu Europass CV formu to tīmekļu vietnēs. Interese par Europass Mobilitātes apliecinājumiem ir pieaugusi: 2005.gadā tika izdoti 62 Europass Mobilitātes apliecinājumi, savukārt, 2007.gadā – 196 Europass Mobilitātes apliecinājumi. Latvijas NEC ir izdevis Europass Mobilitātes apliecinājumus atbilstoši iedzīvotāju skaitam, kuri ir ieguvuši mobilitātes pieredzi Leonardo da Vinci, Comenius un Erasmus programmās un kuri ir izteikuši vēlēšanos to iegūt.

Augstākās izglītības iestādes ir atbildīgas par Diploma pielikuma aizpildīšanu un izsniegšanu, kura paraugs kopš 2002.gada ir ieviests vairākās Latvijas augstākās izglītības iestādēs un kopš 2004.gada ir obligāts visās augstākās izglītības iestādēs. 2005.gadā IZM izveidoja darba grupu, lai ieviestu Pielikumu kvalifikāciju apliecināšanai dokumentiem. Latvijas NEC piedalījās darba grupā, lai izstrādātu paraugus Europass Pielikumu kvalifikāciju apliecināšanai dokumentam piecām profesijām – pavārs, frizieris, loka metinātājs un elektriķis – divos variantos ņemot vērā Pielikuma kvalifikāciju apliecināšanai dokumentiem vadlīnijas un valsts normatīvos aktus. Lai sekmīgāk veidotu diskusiju par Pielikuma kvalifikāciju apliecināšanai dokumentiem ieviešanas kārtību, 2006.gadā NEC organizēja divus seminārus un konferenci *Europass Pielikums kvalifikāciju apliecināšanai dokumentam*, kurā piedalījās ārvalstu eksperti.

Lai sekmēti Europass izmantošanu, NEC pastāvīgi aktualizē nacionālo tīmekļa vietni (www.europass.lv), uz kuru ir saites no Latvijas Euroguidance, Eurodesk un EURES centru mājas lapām un kura kalpo kā informācijas instruments, lai saņemtu jautājumus no individuāliem interesentiem un izglītības institūcijām. 2007.gadā no tīmekļa vietnes tika lejupielādēti apmēram 16 000 Europass dokumentu paraugi.

Katru gadu NEC publicē vairākus informatīvus bukletus, konferenču materiālus par Europass, tā dokumentāciju un Europass Mobilitāti. Daļa no informatīviem materiāliem tiek tieši izplatīta vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības iestādēs Latvijā.

NEC ir organizējis gan plašas konferences, piemēram, sadarbībā ar Eiropas Savienības informācijas tīkliem *Eiropa piedāvā...* (2007), gan informatīvus seminārus nelielām auditorijām vidusskolās, karjeras izglītības centros un nodarbinātības dienestos (2007.gadā bija 31 informatīvs seminārs, sanāksmes un diskusijas). Kopš 2006.gada NEC piedalās augstāko izglītības iestāžu *Karjeras dienās*, un kopš 2005.gada – plašākajā izstādē *Skola*, kura piedāvā informāciju par izglītības iespējām.

7.5. Profesionālās izglītības audzēkņu ģeogrāfiskās mobilitātes veicināšana

7.5.1. Politikas attīstība no 2002.gada

No 1998.gada Latvija piedalās Leonardo da Vinci programmā, kuras ietvaros tiek sekmēta profesionālās izglītības audzēkņu ģeogrāfiskā mobilitāte. Leonardo da Vinci programmas īstenošanu pārrauga Valsts izglītības attīstības aģentūra. Pieaugošais programmas aktivitātēs iesaistīto dalībnieku skaits liecina, ka mobilitāte ir ieguvusi plašu interesi, t.i. mobilitātes projektu konkurss 2005.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir pieaudzis par 18%. Projektus izstrādāja valsts un pašvaldību institūcijas, valsts un privātās izglītības iestādes, arodbiedrības, nevalstiskās organizācijas un uzņēmumi.

2007.gadā tika veiksmīgi uzsākti 60 sagatavošanās vizīšu projekti. 2007.gadā tika apstiprināti 166 mobilitātes, inovāciju, pārbaudes vizīšu projekti. 2007.gadā mobilitātes projektos saņēma stipendijas un piedalījās pavisam 660 cilvēki (profesionālās izglītības audzēkņi un pedagogi, cilvēki darba tirgū, karjeras izvēles pakalpojumu speciālisti un citi profesionālās izglītības personāla pārstāvji). 2008.gadam ir apstiprināti 93 mobilitātes projekti ar kopējo finansējumu EUR 1.130000,00 apjomā. 2007.gadā aģentūra koordinēja 374 projektus, ieskaitot Mūžizglītības programmu un Leonardo da Vinci programmas II. posmu.

2001.gadā tika pieņemts likums *Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu*, kurš nosaka profesionālo kvalifikāciju atzīšanas kārtību reglamentētajām profesijām, kas iegūtas ārvalstīs (ne tikai ES valstīs) un kurš palīdzēja nodrošināt juridisko bāzi mobilitātes sekmēšanai. Tāpēc neeksistē juridiski šķēršļi izglītības un profesionālās mobilitātei.

Līdz 2006.gada beigām mobilitāti augstākajā izglītībā sekmēja Erasmus apakšprogrammas Socrates ietvaros. Mobilitātes attīstība Erasmus kontekstā raksturo iesaistīto augstākās izglītības institūciju skaits: 2000.gadā piedalījās 10 augstākās izglītības iestādes, 2006./2007.m.g. – 29 augstākās izglītības iestādes. Proporcija starp Latvijas apmaiņas studentiem un apmaiņas studentiem no ārvalstīm pakāpeniski izlīdzinās, t.i. 2004./2005.m.g. bija četri Latvijas apmaiņas studenti uz vienu ārvalstu apmaiņas studentu, 2006./2007.m.g. – divi Latvijas apmaiņas studenti uz vienu ārvalstu apmaiņas studentu.

8. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS STATISTIKAS ATTĪSTĪBA

8.1. Profesionālās izglītības statistikas attīstība no 2002.gada

Jautājumus par valsts statistikas vākšanu, analīzi un izplatīšanu regulē *Valsts statistikas likums* (1997, 2007), kurš nosaka, ka Centrālās statistikas pārvalde (CSP) ir galvenā (un vienīgā likumīgā) institūcija, kas organizē valsts statistikas darbu. Likums tika izstrādāts saskaņā ar Eiropas Padomes regulu *Par Kopienas statistiku* (1997.gada februāris), lai nodrošinātu augstāku statistikas datu kvalitāti gan no ētiskiem, gan no profesionāliem aspektiem. Centrālās statistikas pārvalde nodrošina iekšzemes un ārvalstu datu lietotājiem starptautiski salīdzināmu statistisko informāciju par Latvijas ekonomiskajām, demogrāfiskajām, sociālajām un vides parādībām un procesiem Latvijā.

CSP atrodas Ekonomikas ministrijas tiešā padotībā un to finansē no valsts budžeta, no ienākumiem par maksas pakalpojumiem un ārvalstu avotiem. 2007. gada janvārī CSP bija ap 245 statistikas jomā saistoši ES tiesību akti, tajā skaitā 166 Eiropas Parlamenta un Padomes vai Komisijas regulas, 66 Komisijas lēmumi, 12 ES direktīvas un citi normatīvie akti.

Kopš 1998.gada katru gadu tiek izdota Statistiskās informācijas valsts programma, lai noteiktu termiņus un ievācamos statistikas rādītājus. Saskaņā ar programmu tiek publicēta *Latvijas Statistikas gadagrāmata*, kas piedāvā izmēlošu iepriekšējā gada sociālekonomisko aktivitāšu un procesu aprakstu. 2007.gadā satura struktūra bija atbilstoši *Eurostat* datu izplatīšanas tēmām.

CSP piedāvā vairāk nekā 2 miljonus statistikas rādītājus, kuri ir pieejami oficiālajā CSP tīmekļa vietnē ar regulāri aktualizētām publiskām datu bāzēm. 2006.gadā CSP sagatavoja un izdeva 59 statistiskos izdevumus, no kuriem kā nozīmīgākos un datu lietotāju pieprasītākos var minēt *Latvijas statistikas gadagrāmata 2006*, statistisko datu krājumu *Demogrāfija*, kuras parasti ir gan latviešu, gan angļu valodā.

Par izglītības statistiku atbild Kultūras, izglītības, zinātnes un veselības statistikas daļa, kas atrodas Sociālās statistikas departamenta sastāvā. Daļa ik gadus sagatavo detalizētas kopsavilkuma *Eurostat* tabulas par izglītības iestāžu darbu, kā arī organizēja pirmo un otro apsekojumu par darbinieku apmācību uzņēmumos (dati no pēdējā apsekojuma ir aprakstīti 5.3.1.). 2006. gada nogalē daļa uzsāka sagatavošanās darbus *Pieaugušo izglītības apsekojumam*, kura rezultāti tiks publicēti 2008.gadā. Katru gadu tiek publicēts statistikas datu krājums *Izglītības iestādes Latvijā*, kurā ir ietverta statistika par izglītības iestādēm, t.sk. profesionālām izglītības iestādēm, un audzēkņu uzņemšanas rādītājiem konkrētā skolas gada sākumā.

Saistībā ar profesionālo izglītību CSP piedāvā datus par audzēkņu skaitu pa izglītības programmām, pa vecumiem, pa dzimumiem, pa mācību valodām, kā arī par svešvalodu apguvi un absolventu, pedagogu un no izglītības atskaitīto vai mācības pametušo skaitu u.c. Šos datus izmanto Izglītības un zinātnes ministrija, lai izvērtētu profesionālās izglītības situāciju un noteiktu tālākos politikas virzienus.

CSP nepārtraukti veic *Darbaspēka apsekojumu*, kura rezultāti katru gadu tiek apkopoti vienā ziņojumā. Izdevums ietver informāciju par iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti un darba tirgus situāciju: dots ekonomiski aktīvo iedzīvotāju (nodarbināto un darba meklētāju), kā arī nestrādājošo, t.i. ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju, skaita sadalījums pa vecuma grupām, pēc dzimuma, izglītības, profesijas, pēc nostrādātā laika u.c. rādītājiem.

Tā kā profesionālā izglītība ir daļa no izglītības statistikas, ir pieejami tikai vispārīgi dati, kuri pilnībā neatspoguļo situāciju. Taču bieži vien ir nepieciešama daudz specifiskāka

informācija vai dinamiskāks salīdzinājums, piemēram, par profesionālās izglītības saturu, par vēsturisko attīstību.

Runājot par darbaspēka pieprasījuma prognozēm, pietrūkst dati par absolventu turpmāko profesionālo aktivitāti. Sešus mēnešus pēc absolvēšanas izglītības iestāde varētu veikt aptaujas, pēc 12 un 36 mēnešiem varētu veikt speciālus regulārus apsekojumus (katrus trīs gadus). Turklāt, būtu nepieciešams veikt regulārus apsekojumus, lai izpētītu darba devēju viedokļus par profesionālo izglītību.

9. PROFESIONĀLĀ IZGLĪTĪBA PĒC 2010.GADA

9.1. Kuri profesionālās izglītības jautājumi būtu jārisina valsts un ES politikā pēc 2010.gada un kāpēc?

Visi aktuālie politikas plānošanas dokumenti ir spēkā līdz 2013.gadam, tāpēc uz 2010.gadu nav iezīmēti atsevišķi atskaites punkti. Var nosaukt sekojošus darbības virzienus:

- Profesionālās izglītības iestāžu materiāltehniskās bāzes modernizācija (kopējais valsts un ES finansējums LVL 5,6 miljoni)
- Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūras pielīdzināšana Nacionālai kvalifikāciju ietvarstruktūrai, kā arī Eiropas Kredītu pārneses sistēmas profesionālā izglītībā un apmācībā (ECVET) ieviešana profesionālās izglītības sistēmā. Šos instrumentus plānots ieviest ar jauno *Profesionālās izglītības likumu* un *Augstākās izglītības likumu*.
- Sociālo partneru lomas izglītības procesā palielināšana, sociālā dialoga stiprināšana.
- Profesionālās izglītības pedagogu izglītības un tālākizglītības attīstība.
- Profesionālās izglītības pieejamības sekmēšana visa veida formās un visos līmeņos visām sociālajām grupām.
- Neformālās izglītības un ikdienas mācīšanās rezultātu atzīšanas sistēmas izveide. Plānots, ka jaunais *Profesionālās izglītības likums* ieviesīs neformālajā un ikdienas izglītībā apgūto prasmju un kompetenču novērtēšanas sistēmu.
- Izglītības sistēmas kapacitātes sekmēšana, lai piemērotos tautsaimniecības prasībām. Joprojām pietrūkst sistemātisku darba tirgus pētījumu un vidējā termiņa darbaspēka pieprasījuma prognožu. Vienlaicīgi strauji augošā rūpniecībai trūkst darbaspēka vai pieejamam darbaspēkam pietrūkst vajadzīgās prasmes.

9.2. Kā varētu šos jautājumus varētu risināt valsts un ES politikas un/vai mērķu ietvaros?

Nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru un Eiropas Kredītu pārneses sistēmu profesionālā izglītībā un apmācībā (ECVET) plānots ieviest ar jauno *Profesionālās izglītības likumu* un *Augstākās izglītības likumu*. Turklāt, plānots, ka jaunais *Profesionālās izglītības likums* noteiks kārtību, kā tiek atzītas neformālajā un ikdienas izglītībā apgūtās prasmes un kompetences.

Pieņemti vairāki stratēģiski politikas dokumenti, kuri sekmē izglītību, mūžizglītības un cilvēku resursu attīstību, t.sk. profesionālās izglītības iespēju pilnveidi.

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam (2006), kuras nosaka izglītības sistēmas attīstības mērķus, kā arī ietver virzienus mērķu īstenošanai.

Lai īstenotu Lisabonas programmu, tika izstrādāts *Nacionālais attīstības plāns* (NAP, 2006) laika periodam no 2007.-2013.gadam. Dokumenta mērķis bija veicināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, kā arī nodrošināt Latvijas konkurētspēju.

Savukārt, *Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam* (2007) nosaka vienotu stratēģiju ES Struktūrfondu un Kohēzijas Fonda resursu apgūšanai, kā arī nodrošina saskaņotību starp fondiem un darbības programmām.

Deklarācija par Ivara Godmaņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību (2007) arī ietver profesionālās izglītības politikas prioritātes.

Izglītības politikas jautājumu aplūko sekojoši Latvijas dokumenti: ilgtermiņa konceptuālais dokuments *Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā*, Ilgtermiņa ekonomiskās attīstības stratēģija, *Tautsaimniecības vienotajā stratēģija*, *Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes*, *Politikas plānošanas pamatnostādnes*, *Latvijas nacionālajā rīcības plāns nodarbinātības veicināšanai*, *Sporta politikas pamatnostādnes 2004.-2009.gadam* un *Reģionālās politikas pamatnostādnes*. Latvijas izglītības politika ir veidota saskaņā ar vadlīnijām, kuras ir attīstījušās tādās Eiropas politikas norisēs kā Lisabonas stratēģija, Boloņas process, Eiropas Komisijas memorands par mūžizglītību, UNESCO programma *Izglītība visiem*, Eiropas Komisijas darba programma *Izglītība un apmācība 2010.gadam*, Eiropas iniciatīvā *i2010 – Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai*, ES Pamatstratēģija attiecībā uz dzimumu līdztiesību.

10. IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

10.1. Avoti, atsauces un tīmekļa vietnes

- Arodmācība uzņēmumos 2005.gadā. LR Centrālās statistikas pārvalde. Rīga, 2008. ISBN 978-9984-06-330-007-023-000.
- Augstskolu likums. Ministru Kabinets. Rīga, 1995.
- Atbalsts profesionālās orientācijas un karjeras izglītības ieviešanai izglītības sistēmā. Ministru Kabinets. 2006.
- Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums. Ministru Kabinets. Rīga, 2001.
- Centrālās statistikas pārvaldes 2006. gada pārskats. LR Centrālās statistikas pārvalde. 2007. http://www.csb.gov.lv/images/modules/items/item_file_5061_gadaparsk06anglurb_eng.pdf.
- Darba tirgus pētījumi. Labklājības ministrija, 2005-2007. <http://www.darbatirgus.gov.lv/index.php>.
- Deklarācija par Ivara Godmaņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību. MK, 2007.
- Education and Training 2010. Izglītības un zinātnes ministrija. Rīga, 2007.
- Ekonomikas ministrijas ziņojums par tautsaimniecības attīstību. Ekonomikas ministrija, Rīga Jūlijs 2007.
- Izglītības attīstības koncepcija 2002.-2005.gadam. Izglītības un zinātnes ministrija, Rīga.
- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam. IZM, 2006.
- Izglītības likums. Ministru Kabinets. Rīga, 1991.
- Izglītības sistēmas attīstības projekts. Izglītības un zinātnes ministrija, 2000.
- Izglītība un prasmes. Finanšu ministrija, 2007.
- Karjeras attīstības atbalsta paplašināšanas koncepcija. Ministru Kabinets. Rīga, 2006.
- Kārtība, kādā akreditē profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus un atestē profesionālās izglītības iestāžu vadītājus. Ministru Kabinets, 2005, 2007.
- Latvijas nacionālā Lisabonas programma 2005.-2008.gadam. Latvija, 2005. 44 lpp.
- Latvijas Statistikas gadagrāmata 2007. LR Centrālās statistikas pārvalde. Rīga: 2007.
- Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.–2013.gadam. IZM, 2007.
- Nacionālais attīstības plāns 2004-2006. Ministru Kabinets, 2003.
- Nacionālais attīstības plāns 2007-2013. Ministru Kabinets, 2006. <http://www.nap.lv/lat/>.
- Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai. Ministru Kabinets, 2000, 2004.
- Par amatniecību. Likums. Ministru Kabinets. Rīga, 1993.
- Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam. Ministru Kabinets. Rīga, 1999.
- Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide. Vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanas valsts aģentūra, 2006.

- Profesionālās izglītības likums. Ministru Kabinets. Rīga, 1999.
- Profesionālās izglītības sistēmas attīstības programma 2003.-2005. gadam. Izglītības un zinātnes ministrija. Rīga, 2003.
- Profesionālās izglītības skolotāja profesijas standarts. IZM, 2002.
- Publiskais pārskats 2006. Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija. 2007.
- Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana. Finanšu ministrija, 2008.
- Valsts statistikas likums. Ministru Kabinets. Rīga, 1997, 2007.
- Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013.gadam. Finanšu ministrija, 2007.
- Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai. Profesionālās izglītības administrācija, 2005-2007. http://www.izmpic.gov.lv/ESF/index_ESF.html.
- Vispārējās izglītības likums. Ministru Kabinets. Rīga, 1999.
- www.aic.lv Akadēmiskās informācijas centrs
- www.csb.gov.lv LR Centrālās statistikas pārvalde
- www.europass.lv Latvijas Nacionālais Europass centrs
- www.izm.gov.lv Izglītības un zinātnes ministrija
- www.izmpic.gov.lv Profesionālās izglītības administrācija
- www.lm.gov.lv Labklājības ministrija
- www.pkiva.gov.lv Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras pakalpojumu departaments/ Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūra
- <http://www.nva.lv> Nodarbinātības valsts aģentūra
- <http://refernet.lv/> ReferNet Latvija
- <http://www.siva.gov.lv> Sociālās integrācijas valsts aģentūra
- www.viaa.gov.lv Valsts izglītības attīstības aģentūra

10.2. Apzīmējumu saraksts

Šajā ziņojumā iekļauto saīsinājumu saraksts alfabētiskā kārtībā ir apkopots zemāk:

- AIC – Akadēmiskās informācijas centrs
- CSB – Centrālās statistikas pārvalde
- EKI – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra (*European Qualifications Framework*)
- EM – Ekonomikas ministrija
- IZM – Izglītības un zinātnes ministrija
- KIPNIS – Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā <http://www.viaa.gov.lv/Euroguidance/kipnis/index.htm>
- LM – Labklājības ministrija
- NEC – Latvijas Nacionālais Europass centrs
- NKI – Nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra (*National Qualifications Framework*)
- NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

- NTSP – Nacionālās trīspusējās sadarbības padome
- PIA – Profesionālās izglītības administrācija
- PINTSA – Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome
- PKIVA – Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūra
- SP – Sadarbības padome
- VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra
- VIKNVA – Vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšana valsts aģentūra